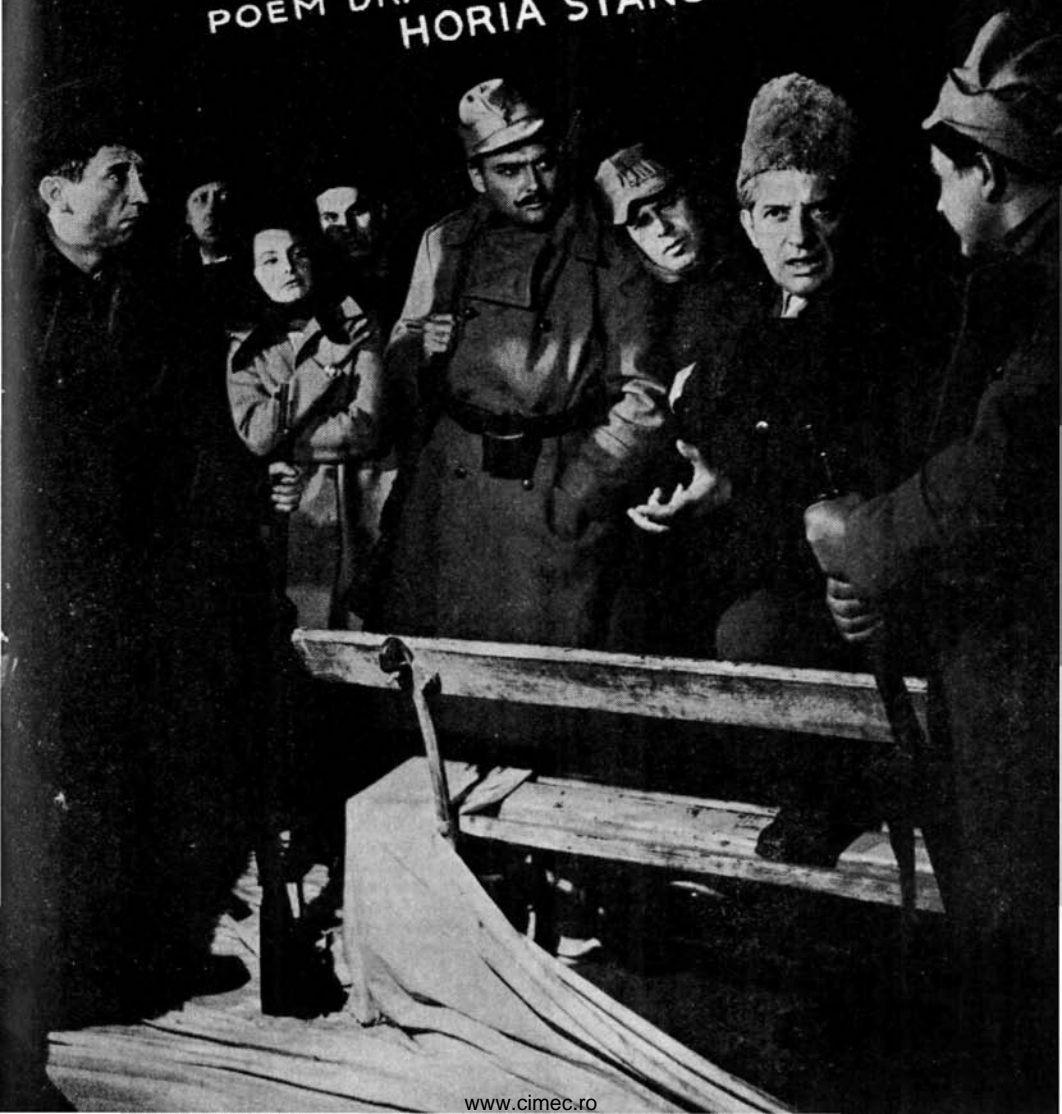

CÎND SCAPĂTĂ LUNA

POEM DRAMATIC ÎN TREI ACTE DE
HORIA STANCU

Poemul dramatic *Cînd scapătă luna* reprezintă debutul în dramaturgie al lui Horia Stancu. De profesiune medic, Horia Stancu s-a afirmat în ultimii ani în publicistică, urmărind, alături de linia criticii și a notațiilor literare (*Monografia Cezar Petrescu*, 1958), oglindirea în pagini de reportaj a o seamă de aspecte din viața contemporană (*Călătorind prin Țările Nordului*, 1960).

Lucrarea dramatică pe care o prezentăm cititorilor noștri surprinde aspecte din procesul de cristalizare a conștiinței revoluționare în rîndurile soldaților și populației civile din țara noastră, sub înriurirea Marii Revoluții din Octombrie.

Poemul dramatic *Cînd scapătă luna* a fost prezentat în premieră la 15 octombrie 1960, pe scena Teatrului Național „I. L. Caragiale”, în regia lui Vlad Mugur.

PERSONAJELE:

Sora ;	Al cincilea bolnav ;
Necunoscutul ;	Al șaselea bolnav ;
Revoluționarul ;	Al șaptelea bolnav ;
Primul soldat ;	Al optulea bolnav ;
Prima femeie ;	A doua femeie ;
Generalul ;	A treia femeie ;
Doamna General ;	A patra femeie ;
Fiica Generalului ;	Al doilea soldat ;
Ofițerul ;	Al treilea soldat ;
Medicul ;	Al patrulea soldat ;
Sanitarul ;	Al cincilea soldat ;
Primul bolnav ;	Aghiotantul ;
Al doilea bolnav ;	Plutonierul ;
Al treilea bolnav ;	Preotul.
Al patrulea bolnav ;	

O servitoare, un sergent, un soldat din patrulă, surori, călugărițe, alte femei, muncitori, alți soldați.

Tabloul 1

Iași. Decembrie 1917. O vastă sală, semiluminată, pustie și tristă, nu fiindcă lipsesc oamenii, ci fiindcă aici viața este nesigură și trecătoare, supusă bolii și morții. E noapte, e război, e iarnă. În semiîntuneric, paturi de spital, pe care zac formele nemișcate ale trupurilor. Astfel de lazarete au împinzi orașele, s-au strecurat în locul sălilor de clasă, s-au instalat în bărci înghețate, au pătruns pînă în saloanele caselor boierești evacuate. În ele au zăcut mii și mii de oameni, pradă bolii, morții, nesiguranței și spaimii, indiferenței și speranței. Sintem într-unul din ele.

În prim-plan, o măsuță albă pe care se află un borcan cu alcool, o cutie de metal cu seringi, o lampă cu gaz, încă neapinsă. Printre paturi, în fund, trec surori cu minile ascunse sub bluză. Nu li se simt pașii și nu se aude nici un zgomot. Din dreapta vine Medicul, însoțit de Sanitar și de Sora de serviciu pentru noapte.

MEDICUL: Un spital de exantematici e ceva îngrozitor. Epidemia asta durează de luni întregi și încă nu m-am obișnuit. Parcă e o anticameră a morții. Sintem pur și simplu dezarmați. Și rezistența asta stupidă, tocmai a celor care ar trebui — după regulile științei — să moară...

SANITARUL: Ce-i drept, domnule locotenent, la răniți era mai ușor. Care crăpa, crăpa. Unii veneau aproape morți, nu mai aveai ce să le faci, alteori operau domnii doctori ziua și noaptea, și tot nu se isprăvea. Era zgomot, mișcare... Aici tac toți, și se pare că e în ordine, și cînd te aștepti mai puțin, hic! — a și trecut vreunul dincolo.

MEDICUL (*iritîndu-se treptat, fiindcă munca asta nu-i place, căutînd și găsiînd de ce să se lege*): Și din cei deparazitați, și încă mai vin cu păduchi! De unde dracu' atîția? Și ce face serviciul de triaj? E doar misiunea lor! E absurd să-i aducă în halul ăsta!

SANITARUL: Așa e, dom'locotenent. Doamne ferește, poți să te și îmbolnăvești. Nu-i vorbă, e boală și în oraș, dar dacă te mai ferești, parcă nu-i atîta primejdie ca aici. Cu răniții era mai bine. Care crăpa, crăpa...

MEDICUL: Și rănilile nu se iau, nu-i așa? Mai ales dacă ești la un spital din interior, nu la posturile de prim-ajutor, unde se mai rătăcesc cite-o lovitură de tun... (*Adresîndu-se Sorei*) Dumitale nu ți-e frică de contaminare, Soră? Uite, dumnealui îi e frică, dar n-are în-cotro.

SORA: Mie nu mi-e frică.

MEDICUL: Adevărat! Dumitale nu ți-e frică. Altfel, n-ai fi cerut să fie repartizată aici. Celelalte preferă să lucreze în spitalele mari, în sanatorii... De cînd lucrezi la exantematici?

SORA: De cînd a început epidemia.
MEDICUL: Așa! E destulă vreme de atunci... Știi că e periculos?

SORA (*zîmbînd imperceptibil*): Da.

MEDICUL: Săptămînile trecute am pierdut două surori. E drept, erau călugărițe, slăbite și în vîrstă, dar, oricum. Luna trecută s-a prăpădit doctorul acela bătrîn, în locul căruia am fost trimis eu. Cum îi spunea? Am uitat. Știi, niciodată n-am ținut minte numele... Lucrai de mult cu el?

SORA: De la începutul epidemiei.

MEDICUL: Ai văzut? A scăpat atîta vreme, și pînă la urmă...

SANITARUL (*intervenind*): Apăi, acela nu se ferea. Toată ziua ședea cu bolnavii, nu ca dumneavoastră...

MEDICUL (*trecînd peste observația Sanitarului*): Dumneata, Soră, n-ai nimic de pierdut?

SORA: Ai totdeauna ceva de pierdut.

MEDICUL: Aș fi curios să aflu povestea dumitale. Trebuie să fie interesantă.

SORA: Credeți?

MEDICUL: Sigur. O femeie ca dumneata nu poate să aibă decît o poveste interesantă. Frumoasă, inteligentă, cu o educație pe care — oricît ți-ai da osteneala — nu izbuțești să o ascunzi.

SORA: Interesantă... În orice caz, nu chiar atît de interesantă pe cît vă închipuiți...

MEDICUL: Dă-mi voie să rămîn la părerea mea. Dumneata ai, nu știu cum să spun, un fel de noblețe,

da, ăsta e cuvintu', care cucereste. Păcat că ești totdeauna atit de tăcută, de întunecată...

SORA: Întunecată? Nu cred. Cred că nu s-a plîns încă nimeni de mine. Și de altfel, nu e prea vesel aici...

MEDICUL: Vesel? (*Domolindu-și vocea.*) Ar trebui să mai ieși din lazaretul ăsta păcătos, să mai schimbi. O femeie ca dumneata ar putea oricînd să fie primită în cea mai bună societate a orașului. Uite, doamna General dă azi o mică, foarte mică serată, în favoarea soldaților răniți, sau a femeilor văduve; în sfîrșit, în favoarea cuiva. Ai putea lua parte și dumneata. Te prezint eu.

SORA: Vă mulțumesc, dar nu pot primi.

MEDICUL: De ce nu? Doamna General mi-a promis că se va strădui să mă mute de aici. Poate face și pentru dumneata ceva...

SORA: Nu v-am rugat să faceți nimic pentru mine. Mai aveți ceva de spus pentru la noapte? (*Ironic, aproape imperceptibil.*) Să nu întîrziati...

MEDICUL (jenat): În sfîrșit. N-are rost să fii totdeauna atit de întunecată, de gravă. Încă n-am murit... Mi se pare nepotrivit să pui atîta înverșunare în meseria asta a noastră. Se poate găsi oricînd o cale de mijloc...

SORA: Mai aveți ceva de recomandat pentru la noapte, domnule doctor?

MEDICUL (întorcîndu-se spre Sanitarul care, în timpul acestei convorbiri, s-a îndepărtat puțin): Sanitar! Vezi, miine să nu se mai repete! Dacă vin bolnavi din zona de front, controlați-i amănunțit! Controlează-i, de exemplu, chiar dumneata. Ai înțeles? E idiot să fim în pericol de contaminare din cauza tembelismului și a neglijenței...

SANITARUL: Da, dom'locotenent!

MEDICUL: La salonul de dincolo sper să aveți o noapte liniștită. La 112 camfor, tot așa și la 120. Pericolul e la inimă, înțelegeți? Slăbește odată, și gata! Dacă izbutesc să scape din criză, sînt salvați. La convalescenți cred că nu va fi nimic deosebit. Dacă se întimplă ceva, știi unde mă găsești. Dar poate ai grijă să nu se întimplă nimic... Dacă totuși moare vreunul, chemi brancardierii, nu-l mai

lăsa să zacă împreună cu ceilalți... Dumneata, Soră, să te odihnești puțin, ai lucrat destul nopțile asta, ești istovită. Aș voi să-ți dau o mîină de ajutor... (*Văzînd că nu primește răspuns.*) Mă duc. Sînt așteptat la doamna General... Bună seara.

SORA: Bună seara, domnule doctor.

SANITARUL: Trăiți, dom'locotenent. (*Medicul iese.*) Domnu' locotenent mai vorbește de oboseală. Cred și eu! Domnu' locotenent merge în vizită la doamna General, mîincă, mai bea un păhărel, și tu, băiete, să ai grijă să nu vină bolnavi cu păduchi, să ai grijă să nu se întimplă nimic care să-l tulbure pe dînsul de la „serată”, să ai grijă să chemi brancardierii, dacă e nevoie. Parcă n-aș fi și eu om, n-aș fi și eu ostenit. Am auzit că osteneala face să iei boala mai ușor...

SORA: Adevărat.

SANITARUL: Sigur, dumitale nu-ți pasă. Nu ți-e fîrică, n-ai pe nimeni, ești tînară și voinică. Eu aș vrea să am curaj, dar n-am. (*Schimbînd vorba.*) Ce zici de tînelul nostru? Nu e prea învățat cu mirosul de lazaret... Nu-i nimic, o să se învețe el. Faci dumneata injecțiile, sau le fac eu?

SORA: Lasă-mă pe mine. Dumneata alergi și ziua... Eu m-am odihnit azi dimineață, cînd am ieșit din schimb. Am să le dau și ceva liniștitor, poate au să doarmă. M-a învățat doctorul celălalt...

SANITARUL: Bătrînul?

SORA: Da, celălalt. Știa o mulțime de rețete, pe care mi le-a lăsat — ca să spun așa — moștenire.

SANITARUL: ăla om! Păcat că s-a dus. Dacă nu s-a ferit... (*Revenînd la ceva care-l preocupă.*) Adevărat că osteneala te face să iei boala mai ușor?

SORA: Adevărat.

SANITARUL: Știi ceva? Poate n-o să fie nevoie de brancardieri. M-aș duce să ațipesc vreun ceas... Ce zici?

SORA: Haide, du-te...

SANITARUL: Da, da, să mă duc, dacă zici... Tare sînt obosit azi. (*Iese.*)

(*Sora a rămas singură. Aprinde lampa de pe măsută și stinge apoi candelaburul cu becuri slabe, care atîrnă în tavan. Pe urmă se mișcă puțin printre paturi, se apleacă peste cite un bolnav, îi vorbește, îi potrivește*

pătura. După ce a sfirșit, se așază pe scaunul de lângă măsuta albă și se odihnește cu mâinile în poală. În fund, pe paturi, cițiva bolnavi se ridică în capul oaselor și încep să vorbească.)

PRIMUL BOLNAV: Oare o să mai stăm mult?

AL TREILEA BOLNAV: Cine știe?! Zice că boala asta te ține și te ține... Chiar dacă scapi, rămii lipsit de puteri, sleit.

AL DOILEA BOLNAV: Sint aici de o lună.

PRIMUL BOLNAV: Și eu de șase săptămîni.

AL PATRULEA BOLNAV: Eu, de cinci. La început mi-a fost tare greu. Aveam fierbințeală și aiuram. Apoi, mi-am revenit. După ce ne facem bine, ne trimite înapoi pe front?

PRIMUL BOLNAV: Te cred. Ai vrea să te trimită acasă?

AL PATRULEA BOLNAV: La început, nu vorbea nimeni cu mine. Nici n-aveau ce, fiindcă aveam fierbințeală și aiuram. Cînd ai fierbințeală, nu înțelegi nimic din ce-ți spun ceilalți. Cînd mi-am venit în fire, aș fi vrut să aud și eu o vorbă de la cineva. Tot: ia asta, fă asta, nu face asta, stai așa... Sanitarul înjură, doctorii trec și se uită... Călugărițele se roagă...

A DOILEA BOLNAV: Nu-s oameni răi — în felul lor. Uite, Sora, sora noastră, e chiar bună.

PRIMUL BOLNAV: Bună? Ce vorbă-i asta? Nu vezi cum se istețește pentru noi?

AL DOILEA BOLNAV: Cîteodată, noaptea sau spre dimineață, cînd nu mai putem să dormim, vorbește cu noi.

AL TREILEA BOLNAV: Și celelalte, călugărițele, vorbesc. Dar vorbesc numai despre Dumnezeu și despre îngeri.

AL DOILEA BOLNAV: Ea vorbește cu noi despre lumea noastră.

AL PATRULEA BOLNAV: Cu Dumnezeu o să tot stăm, și cu îngerii. Eu unul aș vrea să mai trăiesc pe pămînt măcar cițiva ani...

PRIMUL BOLNAV: Odată mi-a scris acasă, deși ai mei au rămas dincolo, în teritoriul ocupat. Mi-a spus că poate s-ajungă scrisoarea prin Crucea Roșie. Cine știe, poate e adevărat.

AL TREILEA BOLNAV: Au să ne dea oare pămînt, așa cum se-aude? Se zice că l-a făgăduit chiar vodă.

AL PATRULEA BOLNAV: Făgăduielile lui vodă și ale boierilor...
AL DOILEA BOLNAV: Este pămînt pentru fiecare din noi, cite o bucată...

AL TREILEA BOLNAV: Nu de acela vreau, ci pămînt adevărat în care să îngrop sămînța, pe care să-l simt ud și afinat de ploaia primăverii, din care să văd crescînd, săltînd, înalte, porumbul și grîul, iarba... (*Între timp, Sora s-a ridicat, s-a apropiat de bolnavi, îi ascultă în picioare.*)

PRIMUL BOLNAV: Am rugat-o odată și mi-a scris pentru ai mei o scrisoare. Poate acum le-o fi ajuns. Am rugat-o și n-a spus acolo că sint la spital, că sint greu bolnav. Nevastă-mea e femeie slabă, fricoasă, și poate să se sperie. I-am scris că sint sănătos și că s-aude că împărații o să sfirșească în cîrînd războaiele. Și că o să fie din nou pace, că o să ne întoarcem acasă...

AL PATRULEA BOLNAV: Crezi că împărații au să le sfirșească? Va trebui să sfirșim mai întîi noi cu împărații — ca la ruși. Pînă nu l-au dat jos pe țar...

AL TREILEA BOLNAV: Se spune că i-au răsturnat și pe boierii care veniseră la cîrmă, după țar.

PRIMUL BOLNAV: Adevărat. Am auzit și eu, de la un soldat din satul nostru. Venea de pe poziții, de lângă o divizie rusească. Îl băteau pe umeri și-i spuneau: „Noi o să facem pace, și pămîntul o să fie al nostru!”

AL TREILEA BOLNAV: Dacă a făgăduit vodă, o să ne dea. Vodă se ține de cuvînt, numai că nu-l lasă boierii ăi mari, ale căroră sint moșiile, pădurile și lacurile...

AL PATRULEA BOLNAV: Făgăduielile lui vodă și ale boierilor...

AL DOILEA BOLNAV: Cînd ne-am retras, am trecut prin sate și prin cătunuri la fel de sărace ca satul nostru. Nu-i nici o casă mai ca lumea, numai sărăcie și foamete, și muieri singure ca ale noastre, și copii orfani ca ai noștri...

AL TREILEA BOLNAV: A făgăduit că o să ne dea. De ce ne-am vîrsat sîngele?

AL DOILEA BOLNAV: Ar trebui s-o întrebăm pe ea. Nu se poate să nu știe, și dacă știe, are să ne spună.

AL TREILEA BOLNAV: Poate o fi auzit...

AL PATRULEA BOLNAV: Trebuie să fi auzit!

AL DOILEA BOLNAV: E bună, neobișnuit de bună.

PRIMUL BOLNAV: Ați băgat de seamă? De cele mai multe ori e de serviciu noaptea. Ca și cum nu i-ar plăcea lumina zilei.

AL PATRULEA BOLNAV: Cum să nu-i placă lumina zilei? Așa e serviciul...

AL DOILEA BOLNAV: Trebuie să fie greu să stai de veghe noaptea. Într-o vreme eram la posturile de observație din linia întâi. La început stam doi, eu și un soldat mai bătrîn. Ședeam la pîndă ceasuri întregi, fără să ne mișcăm, fără să scoatem o vorbă, fără să tragem o țigară, cu urechea și cu ochii ațintiți. Eram atît de aproape de inamic, că auzeam citeodată, cînd era noaptea senină, cum vorbeau în tranșee, nemțește. Dacă te simte inamicul și trage, te-ai curățat. După ce m-am deprins, stam singur. Mă gîndeam de fiecare dată că o să mă lovească un glonț ră-tăcit și că n-o să mă mai întorc. Și cînd colo, era să mor de tifos.

AL PATRULEA BOLNAV: Ai avut noroc, asta e.

PRIMUL BOLNAV: Al dracului noroc!

AL DOILEA BOLNAV: Poți să nădăduiești că totul o să treacă și că nevasta și copiii te așteaptă. Că dacă ai scăpat o dată, n-o să te mai lovească nici o schiță, că vodă o să-și țină făgăduiala...

AL PATRULEA BOLNAV: Că n-o să și-o țină, asta poți să nădăduiești... Cum o să-ți dea altul ce-i al lui, numai fiindcă te-ai tîrît pe burtă, fiindcă ai stat într-un șanț sau fiindcă te-ai mîncat păduchii?

(Treptat, vocile au devenit din șoptite, cum erau la început, mai puternice și mai sonore. Sora s-a apropiat de paturile din fund, pe urmă s-a întors la masa albă și s-a așezat pe scaun, în lumina lămpii cu abajur. Întră Sanitarul, somnoros. Intrarea lui oprește și face să scadă convorbirile.)

SANITARUL: Domnișoară! Ei, domnișoară!

SORA: Ce este? Ce s-a întîmplat?

SANITARUL: Te caută cineva.

SORA: Pe mine? Aici?

SANITARUL: Pe dumneata. M-au chemat de la poartă. Acolo, un om îmbrăcat în haine militare... Mi-a

spus numele dumitale, pe urmă m-a întrebant dacă ești așa și așa, dacă lucrezi aici. Aici, i-am spus, chiar acum e de serviciu.

SORA: Mă caută pe mine? Unde este?

SANITARUL: L-am luat înăuntru. Știi, nu e voie, dar s-a pornit un vînt afară... Vîntul ăsta vine cu zăpadă. M-am gîndit că poate ți-adeuce vreo veste.

(Cameră goală, rece, în interiorul lazaretului. Cîteva bănci pe lîngă pereți, două sau trei scaune. Într-un colț, o sobă de tuci, de mult înghețată. Ferestre întunecate, fără perdele, în care izbește vîntul de iarnă. Imbrăcat într-o manta militară uzată, decolorată de ploii și zăpezi, Necunoscutul așteaptă. Lungă îmbrățișare.)

SORA (într-o izbucnire febrilă, care o face să amestece întrebările, exclamațiile, gîndurile pe care nu le-a spus încă nimănui): Doamne, nu-mi vine să cred. Trăiești? Ești sănătos? Lasă-mă să mă uit. Trăiești! Nu știu... să rîd, să plîng...

NECUNOScutUL (mîngîind-o ușor): Liniștește-te. Crezi că eu nu sînt emoționat?

SORA: Trăiești! Dragul meu, iubitule! Ești înghețat, ostenit. Cum m-ai găsit?

NECUNOScutUL: Cînd mi s-a spus că ești aici, nu-mi venea să cred. Mi inchipuiam că va veni altcineva.

SORA (ca în vis): M-ai găsit!

NECUNOScutUL: Astăzi voiam doar să te văd, să știu dacă într-adevăr ești tu, dacă ești aici. E tîrziu, nu? Miine...

SORA: Rămii puțin acum. Am vreme. Nu multă, fiindcă sînt nemurăriți bolnavi. Mai e atîta pînă miine! Dacă va fi nevoie, mă va înlocui Sanitarul. Și așa l-ai trezit din somn.

NECUNOScutUL: Și tu?

SORA: Eu nu dorm niciodată. M-am obișnuit. Nu stai jos? Uite, șezi. Nu, scoate-ți întii mantaua. Și soba e înghețată, înghețată! S-a pornit iar vîntul.

NECUNOScutUL: Cîtă liniște e aici! După zgomotul trenului, după tumultul gării, după șuieratul vîntului, mi se pare ciudată...

SORA (zîmbind ușor): Doarme toată lumea. Ca și cum am trăi numai noi. (Redevenind febrilă.) Parcă nu-i adevărat, parcă visez, sau m-a cuprins boala...

NECUNOScutUL: E adevărat.

SORA: Am crezut că ai murit, că ești grav rănit, că ești prizonier. Nici o veste, nici o scrisoare... Nimeni care să știe ceva despre tine! Nu ne mai despărțim, nu-l așa?

NECUNOScutUL (*ezitând, ocolind răspunsul*): Nu ți se pare extraordinar că ne-am întâlnit? În mijlocul acestui uriaș dezastru, al acestei nesfârșite învălmășeli?

SORA: Era firesc să ne întâlnim.

NECUNOScutUL: Aveam un singur punct de reper: scrisoarea pe care am primit-o de la tine înainte de a ne retrage. (*Cu ură.*) Când frontul a început să se destrame, unitățile s-au topit, au dispărut. Nimic nu mai era la locul știut dinainte. Toți oamenii se rătăciseră unii de alții.

SORA: Să mă fi căutat atunci, să-mi fi scris...

NECUNOScutUL: Unde? Singurul mijloc ar fi fost să te caut eu singur, din spital în spital, ghidându-mă după numele doctorului despre care scriai că te-a ajutat, că te-a luat lângă el. Asta nu era cu puțință...

SORA: Doctorul a murit. A murit acum o lună, de tifos. (*După o pauză.*) Se întâmplă, câteodată.

NECUNOScutUL: Ești în primejdie în fiecare zi.

SORA: Doar nu sînt numai eu. Mai bine povestește-mi...

NECUNOScutUL (*continuîndu-și povestirea*): O dată, după ce izbutisem din frînturi să încheiem frontul, mi-am spus în cercul celorlalți ofițeri părerea despre felul cum a fost pregătită și condusă campania: despre tot ce-am văzut și am trăit. Tu nu poți să-ți dai seama...

SORA (*încet*): Ba da.

NECUNOScutUL: Și așa nu mă iubeau. După istoria asta, ceilalți ofițeri m-au izolat. Misiunile cele mai periculoase. Sectorul cel mai dificil. Fără să-mi dau seama, m-am apropiat de soldați... (*Revenind la șirul povestirii.*) Nici măcar o zi de permisie. Unde, cum să te caut?

SORA: Dragul meu...

NECUNOScutUL: Pe urmă... (*Ridicîndu-se deodată în picioare.*) Nu ascultă nimeni? Pot vorbi aici?

SORA: Sîntem numai noi.

NECUNOScutUL: Într-o zi, căpitanul m-a chemat pe neașteptate. M-a luat cu el într-o misiune de recunoaștere. Eram singuri, eu, căpitanul și un soldat. Singuri într-o viroagă, între linii, spre dimi-

neață. Veniseră zorile, dar noaptea nu plecaseră. Deodată îl aud spunînd: „— Nu mai pot, sublocotenente. Am hotărît să trec dincolo... — Domnule căpitan, ce faceți? Asta este... — Vă ordon să mă urmați!, îmi strigă aproape. — ...Asta este trădare! N-am să vă las!...“ A scos pistolul! Soldatul, care încerca să-l imobilizeze, a primit un glonț în cap. Eu, unul în braț...

SORA: De atunci...

NECUNOScutUL: De atunci am brațul puțin înțepenit. Nu e mare lucru... Doctorul a spus că o să-și revină... Cred că era așteptat dincolo. Sînt sigur. La focuri, inamicul n-a ripostat. Insistase să mergem neapărat în sectorul acela, care era ideal ca să treci dincolo... Când mi-am revenit, eram la spital. Ne culesese o patrulă. Soldatul a murit lângă mine... La anchetă am povestit totul, așa cum a fost.

SORA: Ai făcut bine.

NECUNOScutUL: Au încercat să mă încurce, să mă facă să spun altceva, să declar că soldatul a fost lovit de un glonț rătăcit, că ofițerul a căzut prizonier. Eram singurul martor. Un „ofițer“ trădător, sau numai dezertor, e ceva dezonorant pentru ei. Mai ales că tatăl era general, magistrat militar...

SORA: General?

NECUNOScutUL: Au vrut să refacă procesul-verbal. Dar nu s-a putut. Declarația a rămas consemnată. Mi-au dat o permisie. Dacă aș fi spus ce voiau ei, îmi dădeau și o decorație. Când mă voi întoarce, au s-o ia de la capăt. Dacă nu se prăbușește totul...

SORA: Au să treacă toate. Toate. Important este că ne-am întilnit, că vom fi împreună.

NECUNOScutUL: Ai dreptate. Cîteva săptămîni, poate cîteva zile, dar pentru noi, astăzi, e mai mult decît puteam nădăjdui.

SORA: Cîteva zile? Toată viața! (*Ca în vis.*) M-ai găsit...

NECUNOScutUL: În toate spitalele, în toate lazaretele, peste care am dat în drum, îmi răspundeau: „Nu e aici. N-am auzit. Nu știm.“ Unii mă priveau curios. Să cauți un om între sute de mii de alți oameni!...

SORA: Și totuși...

(*Amestecul de realitate și vis, oboseala, împletite cu noaptea și poate*

cu puțină febră, îi stăpinesc pe amindoi. Cît poate să dureze asta? Trebuie să te trezești, să revii la viața obișnuită, să continui acele lucruri simple care constituie o altă esență a vieții.)

SANITARUL (băgînd capul pe ușă): Domnișoară!

SORA (trezită brusc, aducîndu-și a-minte unde este): S-a întîmplat ceva?

SANITARUL: Nu mai știu ce să fac cu 90. Se agită, răsufilă greu, se înăbușă dintr-o dată... Și domnul locotenent care a dat ordin să nu se întîmple nimic... Parcă bolnavii aștia ascultă de ordin? 90 vrea să vii numai dumneata și numai dumneata.

SORA (cătrec Necunoscut, cu tristețe amestecată cu duioșie): Vezi? Trebuie să plec. (Sanitarului) Vin în dată!

NECUNOScutUL: Plec și eu!

SORA (aducîndu-și dintr-o dată a-minte): Unde ai să stai? Orașul e supraîncărcat de trupe, de refugiați... Știi... Am o cameră, într-o casă cu grădină mare, cu pomi.. Acum sînt desfrunziți, dar tot e frumos. Pleacă înainte. Dar e noapte!

NECUNOScutUL: Războiul m-a învățat să-mi găsesc drumul pe orice vreme. Mîine...

SORA: Mîine! Mîine e o altă zi, nu-i așa?

NECUNOScutUL: Alta. Poate se oprește viscolul. Poate iese soarele...

CORTINA

Tabloul 2

La doamna General acasă, la sfîrșitul „seratei” în favoarea ostașilor răniți. Un salon despărțit de camera alăturată printr-o ușă cu geamuri, acum deschisă. Dincolo, un pian la care fiica Generalului cîntă, visătoare. În primul plan, doamna General, Medicul, încă un ofițer. Pe masă au mai rămas, încă nestrînse, pahare și sticle pe jumătate goale.

MEDICUL (continuînd o frază începută mai înainte): Cum v-am spus, doamnă, un amestec curios de pasiune și de indiferență față de tot ceea ce reprezintă pentru noi existența cotidiană.

D-NA GENERAL (glumind): Mi se pare că te-ai îndrăgostit de ea, locotenente!

MEDICUL (răspunzîndu-i pe același ton): N'exagérons pas, madame!

D-NA GENERAL: Ba da, ba da, de ce nu? Totdeauna te-am bănuț că ești un romantic deghizat.

MEDICUL: Înainte de război, poate m-aș fi îndrăgostit. Acum însă mă simt dintr-o dată bătrîn și obosit. Foarte obosit și plictisit de tot ce se întîmplă. Înainte, toate erau limpezi, se scurgeau pe făgașul obișnuit. Acum s-au răsturnat, așa, pe neașteptate.

OFIȚERUL: Vă referiți la situația politică?

MEDICUL: Nu mă refer la nimic, domnule! Pe mine, înțelegeți, politica nu mă interesează. Pot să îngrijesc și pe unii, și pe alții. Vorbeam așa, în general... De altfel, cred că pe doamna n-o interesează astfel de lucruri. (Adresîndu-i se acesteia.) O serată șarmantă, cum n-am mai văzut de mult. Una din cele mai reușite pe care le-ați dat. Totdeauna am remarcat că ceea ce caracterizează seratele dumneavoastră este numărul restrîns de oaspeți... (Ofițerul, care soarbe un pahar cu vin, tușește pe neașteptate, se înecă, se congestionează la față. Medicul se întrerupe și îl bate pe spate.) Ce ai, domnule?

D-NA GENERAL (încercînd să abată discuția pe un alt făgaș): Mereu drăguț, doctore, și spuneași...

MEDICUL: Despre femeia aceea, da. Am văzut rar atîta devotament și atîta pricepere, atîta lipsă de grijă pentru sine. Dacă ați fi în locul meu, sînt sigur că ați spune — ca adineaori — că este ceva romantic și neobișnuit...

OFIȚERUL: Și mie îmi plac — să spun drept — poveștile astea romantice; dar pînă la un punct, nu-i așa? — pînă la un punct. Dacă e să vorbim sincer, adevărat, veritabil devotament au arătat domnișoarele și doamnele elitei noastre, în grija lor pentru bolnavi și pentru răniți... Nu mai departe, doamna General...

D-NA GENERAL: Totdeauna drăguț, domnule căpitan.

OFIȚERUL: Doamna General și toți ceilalți îngeri care au alinat cu mîinile lor suferințele. Seratele dumneavoastră sînt un exemplu minunat de patriotism.

MEDICUL (puțin nemulțumit): Trebuie să fi ținut multe discursuri în spatele frontului!

D-NA GENERAL (intervenind din nou): Și spuneați, doctore...

MEDICUL: Vă interesează?

D-NA GENERAL: Foarte mult. Tot ce spui dumneata mă interesează foarte mult. Să ascultăm, nu, domnule căpitan? Doctorul povestește minunat.

OFİTERUL: Desigur, doamnă, povestește minunat...

D-NA GENERAL: Numele ei mi se pare cunoscut... Seamănă cu al cuiva despre care nu mai am de mult nici o știre. Ai putea să o aduci într-una din seri, dacă — bineînțeles — este o persoană de condiție...

MEDICUL: Credeți că n-am încercat? Dacă vă reamintiți, v-am mai cerut o dată, acum câteva săptămâni, permisiunea, și mi-ați acordat-o, dar e aproape cu neputință s-o faci să părăsească spitalul. Într-o vreme, auzisem că și-a pierdut toată familia în învălmășeala retragerii. Ea însăși mi-a spus odată, întâmplător, că e singură pe lume. Și dintr-o dată, acum câteva zile, s-a schimbat. Se pare că omul pe care îl iubea — și care fusese dat mort — s-a întors ca prin minune.

D-NA GENERAL: Și dumneata, doctore, ai rămas neconsolat.

OFİTERUL: Am auzit și eu de întâmplări din astea, dar parcă nu-mi vine să cred... Războiul nu-i glumă...

MEDICUL: Nici măcar în spatele frontului...

OFİTERUL (înțepat): Nici dumneata nu ești prea aproape de linia de foc...

D-NA GENERAL (intervenind): Domnilor, domnilor, ce dumnezeu! Doar serviți amândoi aceluiași ideal, nu-i așa? (*Strigându-și fata care cântă la pian.*) Chérie!

FATA GENERALULUI (în cadrul ușii): Da, maman!

D-NA GENERAL: Chérie, nu ești obosită? Azi nu te-ai odihnit deloc. Cînti la pian de mai bine de o oră...

FATA GENERALULUI: Nu, maman, nu sînt obosită. Nu știu de ce, astă seară nu mi-e somn deloc. Îmi place să cînt și să visez, să visez.

OFİTERUL: Fiica dumneavoastră, doamnă, cîntă minunat la pian. Cîntați minunat, domnișoară.

MEDICUL: Cînti frumos, duduie, cu sentiment și cu talent veritabil.

FATA GENERALULUI: Adineaori, cîntînd, mi-am adus aminte de balurile de acum cîțiva ani, chiar de

anul trecut. Aș fi dorit să dansez...

D-NA GENERAL (dintr-o dată aspră): Știi bine că nu se poate.

FATA GENERALULUI: Știu. Dar nu mă pot împiedica să o doresc.

OFİTERUL: N-aveți nici o grijă, domnișoară. După victorie, vă veți întoarce acasă, veți deschide din nou saloanele dumneavoastră despre care am auzit că erau celebre, vor reîncepe balurile, și totul va fi ca mai înainte.

FATA GENERALULUI: Ca mai înainte?

MEDICUL: Sigur. În fond, ce s-a schimbat? Aproape nimic. S-a prăbușit un imperiu, au căzut câteva milioane de oameni, și atîta tot. Domnul General se va întoarce, acoperit de glorie, de decorații... (*Ofițerul se înecă din nou cu vin.*) Da' ce ai, domnule, iar?

FATA GENERALULUI: Adevărat, maman? Crezi?

D-NA GENERAL: Sigur. Trebuie să fie așa. Altfel nici nu se poate.

(*Se aude zgomot în săliță. Se deschide ușa și intră Generalul urmat de Aghiotantul său și de Servitoare care îl ajută să se dezbrace.*)

GENERALUL (*sărutînd galant mîna doamnei General*): Bună seara. Te rog să mă ierți că n-am putut veni mai devreme. Am avut de lucru pînă peste cap. (*Rotindu-și ochii prin salon.*) S-a și terminat?

D-NA GENERAL: S-au grăbit să plece. Au mai rămas numai doctorul și domnul căpitan.

GENERALUL: Ei, doctore, cum mai merge? Cîți bolnavi trimiți pe lumea cealaltă în fiecare zi?

MEDICUL: Mai puțini acum, domnule General, mai puțini. Am impresia că epidemia e pe sfîrșite...

GENERALUL: Era și timpul, domnule. Și anul trecut, și anul ăsta, ne-ai rărit rău efectivele cu boala dumneavoastră. Ce dumnezeu faceți? Nu sînteți în stare să-i găsiți leacul? Avem nevoie de ostași, domnilor! De ostași!

MEDICUL: Ce să facem, domnule General? Ne străduim cît putem.

FATA GENERALULUI (*intervenind brusc*): Papa, adevărat că o să se facă pace? Că o să ne întorcem acasă, acasă la noi?

D-NA GENERAL: Chérie!

FATA GENERALULUI: De ce nu, maman? Papa trebuie să știe. M-am săturat de război și de refugiu. Aș

vrea să înceapă din nou balurile, să pot dansa...

D-NA GENERAL : Chérie !

GENERALUL : Trebuie să mai ai răbdare. Ce dumnezeu, doar nu-i atât de rău aici ! Fii și tu mai înțele-gătoare ! (*Enervat.*) Situația e destul de grea. (*Adresându-se celor doi.*) E gravă, domnilor ! Înțelegeți ? Gravă !

D-NA GENERAL (*incet*) : Sperii fata...

GENERALUL : Ei, doar nu mai e copil ! Ar trebui să deschidă și ea puțin ochii, să vadă pe ce lume trăiește ! (*Mai potolit.*) Ar fi bine să te duci la culcare. E târziu pentru tine.

FATA GENERALULUI : Da, papa. Bună seara, papa. Dacă spui tu, papa... (*Plecînd, fata închide ușa cu geamuri. Curînd vor răsună din nou acordurile, mai surde, ale pianului.*)

MEDICUL : Doamnă, domnule General, o să vă rog să-mi permiteți să mă retrag. E târziu.

OFITERUL : Vă rog să-mi dați voie să plec și eu, domnule General...

AGHIOTANTUL : Domnule General...

GENERALUL : A, da, și dumneata... Ne vedem mîine. (*Generalul a rămas singur cu soția sa. Și-a turnat un pahar cu vin, din care nu începe încă să bea. Se uită atent la doamna General, care și-a lepădat masca de amabilitate și este rece și vădit indispusă. Cu băgare de seamă.*) Ești... supărată ?

D-NA GENERAL (*izbucînd*) : Crezi că nu am de ce ?

GENERALUL (*impăciuitor*) : Dar ce dumnezeu s-a mai întîmplat ? La prînz era totul în ordine.

D-NA GENERAL : S-a întîmplat că astă-seară n-au venit decît un sfert din cei pe care i-am chemat ! Și aproape toți s-au grăbit să plece !

GENERALUL : Și tu, ma chère ! Astea sînt vremuri pentru vizite ?

D-NA GENERAL : În altă parte, de ce se duc ? Nu vezi că mă ocolește lumea ?...

GENERALUL : De la istoria cu băiatul...

D-NA GENERAL : De la istoria cu băiatul, o știi prea bine !

GENERALUL (*scuzîndu-se*) : Și ce sînt eu de vină ?

D-NA GENERAL (*izbucînd din nou*) : Ești ! N-ai fost în stare să faci nimic ! Ai lăsat să se desfășoare lucrurile, să fim — și el, și noi — compromiși !

GENERALUL : Ma chère...

D-NA GENERAL : Trebuia să înăbuși totul !

GENERALUL : Știi bine că nu era cu putință ! Ancheta nu mi-a revenit și nici nu putea să-mi revină mie !

D-NA GENERAL : Doar erai prieten cu cei care au făcut-o !

GENERALUL : La greu, nu ți-e ni-meni prieten...

D-NA GENERAL : General ești tu ?

De ce ai prezidat cîteva curți marțiale, dacă n-ai fost în stare să-ți scapi băiatul de o simplă acuzare ?

GENERALUL : Nu era deloc o simplă acuzare. A plecat fără ordin într-un sector din care se mai dezertase. Soldatul care îl însoțea a fost găsit împușcat în cap, subloctenențul în braț. Nici măcar nu l-a nimerit cum trebuie !

D-NA GENERAL : Ți-am spus și atunci : o simplă mărturie a unui singur om !

GENERALUL : Faptele sînt fapte ! Și omul era un erou, decorat, scăpat din zeci de misiuni periculoase...

D-NA GENERAL : Nu mă interesează nici faptele, și nici eroul dumitale. Pe mine mă interesează băiatul meu ! Era descurajat. Se temea, în ultimele luni... Războiul nu era pentru el...

GENERALUL : Sigur ! Pentru el erau balurile, cafenelele, femeile !...

D-NA GENERAL : Îți pare rău că băiatul tău avea succese ?

GENERALUL : Succese ! Și cărțile ? Și datoriile ? Nu trebuia să-l încurajezi, să i le plătești pe ascuns ! Era înglodat pînă peste cap, se ruina !

D-NA GENERAL (*cu dispreț*) : Tu... vorbești ? Ai uitat că ți-ai plătit datoriile din zestrea mea ? Altfel, ai fi fost zvîrlit afară din armată pentru datorii de onoare neplătite. Dacă nu erau relațiile mele, nu mai ajungeai general...

GENERALUL (*dintr-o dată potolit*) : Ma chère...

D-NA GENERAL : Trebuia să te zbați, să înăbuși procesul, să ștergi urmele...

GENERALUL : Ma chère... Știi că și eu îl iubesc pe băiat tot atît de mult ca și tine...

D-NA GENERAL (*izbucînd în plîns*) : Doamne, cît de nenorocită sînt, cît de nenorocită !

GENERALUL (*incercînd, stingaci și timid, să o consoleze*) : Dragă, haide, nu plînge. Nu-i încă totul

pierdut. O să izbutim să facem ceva. Știi că nimic nu compromite definitiv pe un om... Și, la urma urmei, partida nu e încă jucată... Dacă se face pace cu germanii, cum e vorba, lucrurile sînt mai puțin grave. Germanii sînt acum o forță a căreia nimic nu-i poate rezista, o forță care ne este necesară pentru a ne apăra... Vezi doar ce se întîmplă. E revoluție, s-a prăbușit un imperiu...

D-NA GENERAL (care între timp și-a uscat lacrimile trecătoare): Nu văd nimic! Văd că asupra fiului meu planează o acuzație de trădare. Dacă se face pace, lucrurile vor apărea și mai limpezi, nu? Văd că lumea continuă să ne ocolească. Procesul trebuie revizuit înainte de încheierea păcii!

GENERALUL (încet): Ai dreptate! Dar cum oare? Cînd toate probele sînt împotriva lui...

D-NA GENERAL (rece): Povești! O singură mărturie...

GENERALUL: Vezi că și situația mea e grea, sînt privit cu neîncredere... Există o singură posibilitate: să aibă nevoie de mine. Cred că o întrevăd, dar nu sînt sigur. (Pe gînduri, pentru el însuși.) Să aibă nevoie de mine...

(Se aude din nou pianul.)

GENERALUL (tare): Auzi! Și i-am spus să se culce!

D-NA GENERAL: Se plictisește, ce vrei?! De cînd cu istoria asta, tinerii s-au făcut mai rari... Abia dacă ne mai vin în casă doi-trei... Ofițerul ăsta timpit, pe care trebuie să-l suport, și doctorul care vine fiindcă speră că am să intervin să-l mute... De ce să sufere și ea? (Izbucnind din nou în plîns.) Cît sînt de nenorocită!

GENERALUL: Ma chère... ma chère...

CORTINA

Tabloul 3

O odaie simplă, prietenoasă, cu toate mobilele vechi și desprecuate. Intr-un cuier, o manta militară. Pe un scaun, cîteva cărți. Geamuri înghețate. În fund, o oglindă dreptunghiulară, în fața căreia fata își aranjează părul. E altfel în rochia care a înlocuit uniforma de spital, cu un aer de vioiciune încă împletită cu o nedefinită tristețe.

SORA (privindu-se în oglindă): A și venit iarna... Ce repede, nu? (Privindu-se mereu în oglindă.) Anii

din urmă m-au schimbat, mi-au apărut cute la colțurile gurii și ale ochilor, fire albe în păr. (Dintr-o dată, întorcîndu-se, apropiindu-se de el, punîndu-i mîinile pe umeri, privindu-l în ochi.) Spune-mi, e adevărat că mă iubești? Poate și se pare numai.

NECUNOSCUȚUL: Mi se pare, dacă vrei tu. Nu știu, dar pentru mine ești frumoasă. Fiecare femeie este frumoasă pentru bărbatul care o iubește. Ce spui, tu nu te-ai schimbat deloc. Ți-au rămas la fel, ochii, obrazul, miinile. Îți aduci aminte cînd îți scriam versuri?

SORA: Nu erau totdeauna bune.

NECUNOSCUȚUL: Nu, de multe ori erau proaste. (Zimbînd.) În anii care au trecut, n-am mai scris. Am mai adunat cîte ceva în mînte, dar n-am mai scris. E greu, în tranșee, sau sub bombardament. Gîndurile îți zboară, aștepti, aștepti să se isprăvească, și atîta tot. (Schimbînd vorba, ca și cum n-ar mai vrea să-și amintească războiul, frontul.) Și eu? Eu m-am schimbat?

SORA: Puțin. Ai albit și tu... Și ești încă tînăr.

NECUNOSCUȚUL: Da?

SORA: Puțin. Ce vrei, anii trec, nu-i așa? Poate anii noștri cei mai buni, cei mai frumoși. Intr-un fel, abia acum trăiesc cu adevărat, fac ceva, lucrez, sînt folositoare cuiva. Absurd, nu?

NECUNOSCUȚUL (privind-o din nou): Ce păr frumos ai tu! Frumos, deși de o culoare nedefinită. E blond, cenușiu, sau cîniepu? Se schimbă odată cu lumina. Și culoarea ochilor tăi se schimbă odată cu lumina...

SORA: Îți aduci aminte de oamenii la care ți-am spus că am trăit înainte de a te fi întîlnit?

NECUNOSCUȚUL (surprins): Sigur. De ce?

SORA: Sînt aici în oraș. Toți — afară de unul. Numai unul lipsește. (Cade pe gînduri.) Și atunci, în ultima zi... Îți mai aduci aminte? Entuziasmul, florile, fanfarele, femeile elegante fluturînd batiste, soldații mărșăluind... Îmi era silă!

NECUNOSCUȚUL: Erau și femei care plîngeau.

SORA : Erau. Pe urmă, săliile lazar-
retelor. Mi-a fost și acolo greu, dar
m-am obișnuit. Eroism ! Știi tu ce-i
asta eroism ?

NECUNOSCUȚUL : Cred că într-un
fel, da !

SORA : Ai luptat. E un fel de eroism.
Dar mai sînt și altele. (*Schimbind
firul frazelor.*) Cînd te-am pierdut,
am crezut că pierd totul !

NECUNOSCUȚUL : Nu trebuie să ne
mai rătăcim unul de altul.

SORA : Se va face pace, ne vom în-
toarce acasă, se vor șterge urmele
războiului... După o experiență ca
asta, oamenii devin mai buni, mai
înțelegători... ca după o boală grea.
Vom avea copii...

NECUNOSCUȚUL : Vreau un băiat
care să semene cu tine.

SORA : Și eu, o fată care să semene
cu tine. Într-o vreme mi se părea
că voi trăi mereu singură. Mă obiș-
nuisem. Începusem să cred că se
poate trăi oricum... Oricum ! Acum
nu mai cred asta. Trebuie să trăim
cum vrem noi, așa cum visăm.
Trăim numai o dată, nu-i așa ? Nu
pot să-mi smulg din suflet teama
că am să te pierd iar, că voi ră-
mîne din nou singură. Ai să rămîi
cu mine totdeauna ?

NECUNOSCUȚUL : Războiul nu s-a
sfîrșit... Sînt încă atîtea de făcut...
Cum să-ți spun... Poate voi fi silit
să plec, poate va deveni periculos
să rămîi cu mine, să mă vezi...

SORA : Periculos ? De ce ? Nu în-
țeleg.

NECUNOSCUȚUL : Vezi... (*Încercînd
să-i explice.*) În tranșee, cînd era
liniște, oamenii stăteau de vorbă.
Eu eram, într-un fel, de-ai lor. Mă
întrebau, trebuia să le răspund, nu
știam ce, dar întrebările îmi rămî-
neau în cap și după ce ei tăceau.
De ce ne batem ? Ce va fi după
război, la fel ca înainte, sau altfel ?
Și cum ? A venit primăvara acestui
an, revoluția în Rusia, pe front o
primăvară cum n-am mai trăit.

SORA : Neobișnuită.

NECUNOSCUȚUL : Pe urmă — adună-
rile regimentelor ruse, manifestele,
chemările. Octombrie. Treptat, începi
să-ți dai seama că e absurd tot ce
faci. Că singura soluție este să sfă-
rîmi lumea care naște războiul, care

desparte pe cei ce se iubesc, care
păstrează în ea atîta suferință. (*Cu
ură.*) Să o sfărîmi !

SORA : Și ai să o sfărîmi tu ?

NECUNOSCUȚUL : Nu numai eu. Sînt
tem mulți. Nu ne cunoaștem încă
toți unii pe alții. Eu sînt unul sin-
gur, gîndurile nu-mi sînt prea lim-
pezi, dar cred că viața merită să
fie alta. Alta, chiar dacă ar fi să
o facem numai pentru noi.

SORA : Credeam că vei rămîne cu
mine. Pentru totdeauna. Că pentru
tine, luptele s-au sfîrșit. Ai doar o
rană. Ți-e brațul înțepenit... Nu mai
poți ține o armă...

NECUNOSCUȚUL (*încercînd să o con-
vingă*) : Mai înainte vorbeai despre
pace. Crezi că poate fi dobîndită alt-
fel decît smulgînd-o ? Spune-mi, oa-
meni ca aceia la care ai trăit, ar fi
dat vreodată ceva dintr-al lor, de
bună voie ?

SORA (*încet*) : Nu mă iubești.

NECUNOSCUȚUL : Îți iubesc ochii,
mîinile. Trebuie însă, sîntem datori
să facem o lume mai bună. Alta
decît aceasta pe care o cunoaștem,
tu și eu. O lume în care să trăim
cu adevărat.

SORA : Nu mă iubești.

NECUNOSCUȚUL : De ce spui asta ?

SORA : Să plecăm undeva, pînă se
sfîrșește războiul, pînă se sfîrșesc
toate. Ai luptat destul. Am suferit
destul. Să plecăm... Să căutăm un
loc în care să nu ne ajungă valu-
rile anilor acestora, în care vremea
să se scurgă liniștit. Să plecăm...
Doamne, dar unde ? Cum ?

NECUNOSCUȚUL : O să reușim, te
asigur. Vom construi lumea pe care
o doresc pentru tine... Cred că am
dreptul să fac ceea ce vreau, ce
cred că e bine să fac.

SORA : Da. Dar atunci nu trebuia...

NECUNOSCUȚUL : Nu trebuia, ce ?

(*Întîi o bătaie mai încetă în ușă,
pe urmă mai puternică. Înăuntru se
strecoară Revoluționarul. Răsuflă greu,
obosit. Se sprijină cu spatele de ușă,
ținîndu-și strîns cu mîna dreaptă u-
mărul stîng.*)

REVOLUȚIONARUL (*în șoaptă*) :
Bine că te-am găsit acasă. (*Arătînd
spre femeia din cameră.*)

NECUNOSCURUL: Nici o grijă. (Pre-cipitat, cu aceeași voce scăzută.) De ce m-ai căutat aici? Stabilisem doar punctul de întâlnire, ora. S-a întâmplat ceva? (Palid, *Revoluționarul nu a răspuns nimic. Continuă să se rezeme cu spatele de ușă, cu ochii închiși. Necunoscutul e îngrijorat.*) Ce este cu dumneata?

SORA (care între timp s-a apropiat): Nu vezi că e rănit? (Mina care strânge umărul s-a umplut de singe.) Haide, ajută-l. (Il așază pe scaun, îi scoate scurta, îi desface grăbită mîneca hainei, aproape i-o sfișie, dezgolind umărul lovit. Ia de pe masă feși și vată și îl pansează strîns.) Așa. Acum o să se oprească singele. Cine știe de cînd curge... Puțin alcool. Dă-i să bea cîteva înghițituri...

REVOLUȚIONARUL (revenindu-și): Mulțumesc. Un glonț rătăcit.

SORA: Nu trebuie să te ferești de mine.

NECUNOSCURUL: Da. N-ai pentru ce să te ferești de ea. Este...

SORA: Să lăsăm asta...

NECUNOSCURUL: Glonț rătăcit?

REVOLUȚIONARUL: Nu. Au tras după mine. Patrulele. M-au somat, nu m-am oprit, și atunci... Bine că nu m-au lovit mai rău...

NECUNOSCURUL: Dar ce s-a întîmplat?

REVOLUȚIONARUL: Ceva deosebit de grav. Deosebit de însemnat. Azi dimineață au trecut pe neașteptate la ofensivă împotriva grupurilor revoluționare din jurul orașului. Cu forțe militare superioare. Proaspete. Soldații din regimentele odihnite, păstrate în cantonamente, au fost surzi și orbi. Au executat ordinele.

NECUNOSCURUL: Asta înseamnă?

REVOLUȚIONARUL: Poate însemna începutul intervenției împotriva rușilor.

NECUNOSCURUL: Și ceilalți? Ai noștri?

REVOLUȚIONARUL: Am foarte puține știri. Trebuie să restabilim legătura. ...Orașul e împințit de patrule... Păcat că am fost lovit... (După o pauză.) Manifestația de miine trebuie să aibă loc. Neapărat. Ascultă! Dumneata trebuie să sta-

bilești legătura, încă de astă seară, pînă nu se întunecă de tot, cu cei din garnizoană. Ca trimis al grupurilor de pe front, nu-ți va fi greu... Ți va fi mai ușor să străbați...

NECUNOSCURUL: E prea puțin timp.

REVOLUȚIONARUL: Trebuie. N-avem altă soluție. În condițiile schimbate se cuvine să acționăm cu mai multă vigoare. Să nu le dăm impresia că dăm înapoi. Miine, poate vor fi salve de pușcă, arestări. (Incercînd să se ridice.) Și eu... (Ținîndu-se de masă, se clatină.)

SORA (intervenind): Unde pleci? După o sută de pași ai să te prăbușești. Rămii aici!

NECUNOSCURUL: Rămii pînă mă întorc. Pînă atunci, îți mai revii. (Revoluționarul s-a așezat din nou, și-a lăsat capul pe braț. Necunoscutul se adresează Sorei. Nu întîrzie mult. Să nu fii îngrijorată.)

SORA: Nu voi fi. Să te aștept?

NECUNOSCURUL: Da.

(Rămasă singură, se întoarce din prag către rănit. Îi vorbește cu o voce rece, stăpînită, cu o urmă de ostilitate.)

SORA: Nu vrei să te întinzi în pat?

E mai bine. (După ce-l ajută să se așeze mai comod.) Haide, bea asta. (După ce i-a dat de băut, se așază lîngă pat, pe un scaun.) Nu e mare lucru. Mai mult oboseala decît singele pierdut... Într-un ceas îți vei reveni. Poate și mai curînd. (Revoluționarul s-a înălțat puțin. Sprijinit de perne în brațul sănătos, se uită la Soră. Și aceasta îl privește. Rupînd tăcerea, îl întrebă încet.) Îl cunoști de mult?

REVOLUȚIONARUL: De cînd a venit în oraș.

SORA: De cîteva săptămîni. Acum, ai venit să mi-l iei?

REVOLUȚIONARUL: Mi se pare că s-a dus singur.

SORA: Dumneata i-ai spus să plece. Știam că-l va lua cineva. De cînd a venit, știam asta. Ți dai seama cît de mult îl iubesc?

REVOLUȚIONARUL : Mi-a vorbit de dumneata.

SORA : Ce putea să-ți spună ?

REVOLUȚIONARUL : Cîteva lucruri.

Că te iubește, de exemplu.

SORA (*zîmbind*) : Da ? Poate nu-i adevărat.

REVOLUȚIONARUL : Poate.

SORA : Nu se poate să nu mi-l iei ?

Știi, n-am nimic altceva pe lume.

(*Devenind treptat febrilă. Ridicîndu-se, mergînd prin cameră, privind ceasul.*) Întîrzie mult ?

REVOLUȚIONARUL : Vreun ceas...

SORA (*așezîndu-se din nou lingă el*) :

Nu e prea strîns pansamentul ?

REVOLUȚIONARUL : E bine ! Ai degete pricepute.

SORA : Am învățat de la începutul războiului...

REVOLUȚIONARUL : Mîini foarte... foarte agile.

SORA (*zîmbind*) : Altădată, cîntam la pian. Mai înainte...

(*Pe gînduri, numai pentru ea.*) Rar, cînd doamna sau mademoiselle îmi dădeau voie. Îmi plăcea să cînt...

REVOLUȚIONARUL : Știu.

SORA : Și asta ?

REVOLUȚIONARUL : Ți-am spus doar că mi-a vorbit de dumneata.

SORA : N-ar fi trebuit.

REVOLUȚIONARUL : De ce ? Oamenii din jurul nostru ne interesează. Am voi să-i înțelegem, să ne apropiem de ei.

SORA (*cu ușoară ostilitate*) : Ce poți să știi dumneata din toate astea ? Am crescut, din milă, într-o casă străină. Nici de-ai lor, nici slugă. Cînd n-am mai putut să suport disprețul, mila jignitoare, trîndăvia, am fugit de acolo, fără să mă mai uit în urmă. Atîta tot.

REVOLUȚIONARUL : Îi cunosc.

SORA : Îi cunoști ?

REVOLUȚIONARUL : Oameni de felul celor la care ai trăit sînt toți la fel. Seamănă.

SORA : Seamănă... (*Rămîne pe gînduri.*) Cît o mai fi pînă se întoarce ?...

REVOLUȚIONARUL : Puțin. Nu l-am trimis... (*corectîndu-se*) ...nu s-a dus departe.

SORA : Ascultă... E primejdios ce faceți, nu ?

REVOLUȚIONARUL : Vezi și singură.

SORA : Nu e destul cît ați luptat ? Și acum din nou...

REVOLUȚIONARUL : Acum e altceva.

E necesar. Cum să-ți spun...

SORA : Nu-mi spune nimic. Crezi că aș putea să înțeleg ? Cînd am plecat din casa aceea, înainte de a începe războiul, clocoteam de ură, o ură surdă împotriva fetei plictisite, a băiatului stricat, pentru care eram o pradă posibilă, a mamei și a tatălui plini de ei, mulțumiți de sine. Voiam să fiu liberă, liberă... Cînd am găsit de lucru, am început parcă să trăiesc... Pe urmă, cînd l-am întîlnit prima oară, viața a căpătat valoare, sens... Și acum, din nou...

REVOLUȚIONARUL : E un om care merită să fie iubit. Și dumneata... o femeie curajoasă...

SORA : Și ?

REVOLUȚIONARUL : Însemnat este că ai început altă viață. Că aduci alinare celorlalți, că muncești. De ce să privești viitorul cu teamă ?

SORA : E greu să trăiești.

REVOLUȚIONARUL : Ușor nu e. Dar faptul că ai ales altceva mai greu decît ți-a oferit viața, mă face să am încredere în dumneata. Simt că ai putea să vii lingă noi... mai tîrziu...

SORA (*pauză*) : Auzi ? Cred că e el... (*Ușa se deschide și intră Necunoscutul.*)

REVOLUȚIONARUL : Gata ?

NECUNOScutUL : Gata. Te simți mai bine ?

REVOLUȚIONARUL : Mai bine.

NECUNOScutUL : Va trebui să mergi cu mine... O să poți ?

SORA : O să poată.

NECUNOScutUL (*către Soră*) : Ai auzit. Trebuie să plec...

SORA : Mă duc și eu. S-a făcut tîrziu, peste un ceas intru de gardă. (*Revoluționarul s-a îndreptat spre ușă, lăsîndu-i singuri, aproape unul de altul. Soră e cuprinsă de o mare oboseală, pe care încearcă să o ascundă.*) Totul a fost prea scurt, nu-i așa ? Spun prostii. (*Cu voce schimbată.*) Am să te aștept. Nu știi dacă e rău sau dacă e bine... (*Incet.*) Poate ai dreptate. Poate tu știi... Spune-mi...

NECUNOScutUL : Ce ?

SORA : Mă iubești puțin, puțin de tot ?

NECUNOScutUL : Mult.

SORA : Atunci... Atunci e foarte bine.

CORTINA

Tabloul 4

O stradă în Iașii retragerii. Ultimele zile ale anului. E noapte, abia se zăresc siluetele caselor și ale gardurilor, ale oamenilor. Mai târziu, când se va lumina, strada va apărea îngustă, străjuită dintr-o parte în alta de case mărunte; într-un loc, o brutărie cu obloanele pecetluite cu o puternică bară de fier și închise cu lacăt. În fund, zidurile înalte ale unei cazărmi. Prin întuneric răsună vocea unui soldat din patrulă.

SOLDATUL DIN PATRULĂ: Stai! Cine-i acolo?

SERGEANTUL (adresându-se celor trei pe care îi oprește): Încotro? Nu știți că-i oprită circulația noaptea?

NECUNOSCUȚUL: De cînd asta?

SERGEANTUL (rînjind): Uite de-acum! Actele dumneavoastră! Mda... Mda... (Controlînd actele, bănuitor.) Domnul sublocotenent e în ordine. Dar ceilalți? Nu sînt cumva din ăia suspecti?...

SORA (ieșind în față): N-ai fost dumneata anul ăsta, bolnav, la spital?

SERGEANTUL (ridicîndu-și ochii): Ba da. De unde știi? (Luminîndu-i obrăzul.) Domnișoara! Dumneavoastră erați?!

SORA: N-aș vrea să întîrzii de la serviciu.

SERGEANTUL (arătînd spre Revoluționar, rămas în umbră): E cu dumneavoastră?

SORA: Da, sînt cu mine. Niște cunoscuți de-ai mei. Mă însoțesc.

SERGEANTUL (salutînd): Atunci, vă rog să ne iertați. Ordin să oprim pe toți suspectii, adică cei care umblă noaptea, să le cercetăm actele și, la nevoie, să-i percheziționăm. Pe cei prinși în neregulă sau pe civilii cu arme îi ducem la comenduire... Acum, pe dumnealor... (concesiv) ...fiindcă sînt cu dumneavoastră...

SORA: Sigur, sînt cu mine.

SERGEANTUL (important, vrînd să arate că știe multe): E mai bine, domnișoară, să stați zilele astea în casă. Nu se știe ce se poate întîmpla. Poate o să înceapă împușcăturile...

SORA: Dar ce s-a întîmplat?

SOLDATUL DIN PATRULĂ: S-au speriat ăi mari...

SERGEANTUL: Mă! Gura, auzi? Te-a întrebât cineva? Noi nu discutăm ordinele superioare. Ostașul execută, ai înțeles? N-oi fi știind tu mai bine ca stăpînirea!

SOLDATUL DIN PATRULĂ: Am înțeles, dom' Sergent!

SERGEANTUL: Și să nu mai scoți o vorbă, că te ia dracu'! (Schimbînd tonul.) Așa, domnișoară!

SORA: O să mai întîlnim și alte patrule? Știi, să nu mă mai oprească din drum...

SERGEANTUL: Dacă țineți drept, nu. Poate mai târziu să mai treacă.

SORA: Mulțumesc. (Luîndu-l de braț pe unul dintre tovarășii ei.) Mulțumesc foarte mult. (În vreme ce patrula s-a îndepărtat în întuneric, cei trei au rămas pe loc.)

NECUNOSCUȚUL: De data asta, am scăpat!

REVOLUȚIONARUL: Am avut noroc cu dumneata. Cum de l-ai recunoscut? Trebuie să fi văzut multe chipuri.

SORA: A zăcut cîteva săptămîni într-un pat din colțul salonului doi... Acum, uite, s-a refăcut.

REVOLUȚIONARUL: Și a luat din nou arma în spinare. Și execută ordinele superioare. Noi o să rămînem pe aici, pe-aproape. Poți să mergi singură?

SORA: Sînt obișnuită. (Către Necunoscut) Te rog, ferește-te pe cît îți stă în puteri. Nu știu, dar presimt că ești în pericol. Așa cum n-ai mai fost niciodată.

NECUNOSCUȚUL: Haide, liniștește-te. Nu va fi nimic... Mîine te voi vedea din nou. Nu-mi place cînd îți s- umplu ochii de lacrimi...

SORA: Nu plîng.

NECUNOSCUȚUL (glumînd): Atunci, îți s-au oprit în colțurile ochilor, pe gene și pe pleoape, fulgi de zăpadă...

SORA: Ninge... (Către Revoluționar) Ai să ai grijă de el?

REVOLUȚIONARUL: Îți făgăduiesc. Am să am grijă de el, atît cît îmi va sta în puteri. Dar sînt lucruri care trebuie făcute. Pe care trebuie să le facem noi și nu alții.

SORA: Să mi-l aduci înapoi, înțelegi? N-am altceva pe lume!

(Vuiet de vînt însoțit de zăpadă. Vîntul aduce frînturi de cîntec. Undeva, în noaptea, trece o unitate revoluționară rusă, în drum spre casă.)

Lîngă ușa deschisă a brutăriei, un grup de femei zgribulite, în viscol. Sînt de toate vîrstele, îmbrăcate sărac, în veșminte întunecate. S-au obișnuit cu așteptarea, cu speranța înșelată, cu foamea, dar fiecare dintre ele a păstrat credința în ceva care le îngăduie să înfrunte viscolul, orele, nesiguranta.)

A DOUA FEMEIE: A început să ningă.

A PATRA FEMEIE: Și ce, dacă-i război, crezi că nu mai trebuie să cadă zăpadă? Pe vremea mea erau niște ierni... Ierni adevărate, nu ca asta.

A TREIA FEMEIE: Pe vremea dumitale, toate erau altfel...

A PATRA FEMEIE: Să știi tu că erau!

A DOUA FEMEIE: Oare nu va fi nici azi pîine?

A TREIA FEMEIE: Peste zi s-a spus că va fi. Altfel, nici nu veneam. Ni se făgăduiește mereu că va fi. Mîine, mîine...

A DOUA FEMEIE: Eu aș fi venit oricum. N-am încotro. Ce să le dau copiilor?

A PATRA FEMEIE (continuîndu-și firul unei idei, vorbind mai mult singură, cu voce tare): ...Dacă ei au de toate, ce le pasă! Pîine și carne, și făină pentru cozonaci, și vin...

A DOUA FEMEIE: Îmi vine să cred că unele lucruri au pierit și n-o să mai fie niciodată. Cum sînt acestea de care vorbești dumneata...

A PATRA FEMEIE: Doamne ferește, maică. Cum n-o să mai fie niciodată? Ginere-meu spunea că sînt unii care au și acum. Ai marii...

A TREIA FEMEIE: Și dacă ei au, îți e dumitale mai bine? Dacă vecinul a făcut foc, te încălzești dumneata? Doamne, Doamne!...

PRIMA FEMEIE (care pînă acum a tăcut, cu dușmănie, adresată nu se știe cui): Trebuie să avem răbdare. Și așa, mîine dimineață, dacă n-o să înghețăm pînă atunci, o să ne gonească! (Nimeni nu-i răspunde. În tăcerea care s-a lăsat, se aud cîteva împușcături depărtate.)

A DOUA FEMEIE: Auziți?

A TREIA FEMEIE: Împușcături!

A PATRA FEMEIE: Doamne, apără și ferește! Ferește, Doamne! (Bombănind.) Nu e destul că nu găsim

de mici unele. Nu le ajunge că se omoară pe frontul ăla! Acum mai împușcă și în oraș.

A TREIA FEMEIE: Sînt tulburări...

A PATRA FEMEIE (bombănind): Tulburări... Pe vremea mea nu se împușca pe străzi decît la chefuri sau la nunți. Acum!... Bătu-i-ar Dumnezeu să-i bată!

PRIMA FEMEIE: Pe cine să-i bată Dumnezeu, mătușă?

A PATRA FEMEIE: Ei, pe ăștia care nu se astîmpără! Știu eu care sînt?

A DOUA FEMEIE: Trebuie să fie patrulele.

A TREIA FEMEIE: O mai fi mult pînă dimineață? Încep să-mi înghețe picioarele...

A DOUA FEMEIE: Joacă pe loc, și-o să-ți treacă...

A TREIA FEMEIE (glumînd): Pe vremea dumitale, ședeai la coadă, mătușă?

A PATRA FEMEIE: Nu ședeam. Și nu sînt mătușa ta, auzi?

PRIMA FEMEIE: Stai, fiindcă n-ai încotro. Nici una n-avem încotro, nu-i așa?

A PATRA FEMEIE (încet): Parcă voi n-ați ști...

(Se aud din nou împușcături, mai multe și mai dese, mai aproape.)

A TREIA FEMEIE: Iar.

A DOUA FEMEIE: Patrulele.

A TREIA FEMEIE: Se apropie.

A DOUA FEMEIE: Noaptea s-aude bine. Cine știe în ce parte se trage, și ți se pare că s-apropie...

A PATRA FEMEIE: Dă, Doamne!

Dă, Doamne, să fie cît mai departe!

A DOUA FEMEIE: Noaptea asta am auzit că nu e voie să umbli prin oraș. Poate trag după dezertori, sau după răzvrătiți.

A PATRA FEMEIE: Mai bine ședeam acasă, maică.

PRIMA FEMEIE: De ce nu pleci?

A PATRA FEMEIE: Parcă tu nu știi... Poate se dă...

A TREIA FEMEIE: E primejdios noaptea asta...

PRIMA FEMEIE: De ce nu plecați? Haide, duceți-vă acasă. Tot n-o să căpătați nimic. Vă mai nimerește vreun glonț rătăcit. Dacă nu e voie să ieșim pe stradă, poate nu e voie nici să așteptăm aici. Haide, duceți-vă acasă!

A DOUA FEMEIE (*încăpățînindu-se*): Eu nu plec.

A TREIA FEMEIE: Nici eu.

A PATRA FEMEIE: Rămîn și eu, maică. Dacă se dă, și noi nu sîntem? Ce facem mîine?

PRIMA FEMEIE: Nimic. Mai așteptăm o noapte. Ne mai strîngem broboadele și mai așteptăm. Jucăm pe loc, să nu ne înghețe picioarele.

A PATRA FEMEIE: Ar fi bine să cerem...

A DOUA FEMEIE: Ce să cerem?

A TREIA FEMEIE: Eu știu? Să fie piine, de pildă. Sau să se aducă și lemne. Sau chiar să nu mai fie război.

A DOUA FEMEIE: Și cine vrei să-ți dea toate astea?

A TREIA FEMEIE: Eu nu mă pricep, dar cineva ar trebui să mi le dea... Dacă nimeni nu cere...

PRIMA FEMEIE: Da. Am putea să cerem. Acum cîteva zile, un grup de femei ca noi, care nu cereau nimic mai mult, au fost împrăstiate de soldați, lovite cu paturile puștilor.

A DOUA FEMEIE: O lovitură nu-i mare lucru. Femeile sînt învățate cu lovituri...

PRIMA FEMEIE: Sau un glonț ră-tăcit...

A TREIA FEMEIE: Bărbatu-meu îmi povestea, cînd s-a întors întii de pe front, rănit, că gloanțele nu dor cînd izbesc. O pișcătură, și atît. Pe urmă abia începe să doară.

A PATRA FEMEIE: Doar n-au să tragă în femei! Nu se luptă cu femeile, maică!

A TREIA FEMEIE: Putem să azvîrlim cu pietre...

A DOUA FEMEIE: Putem să strigăm.

A PATRA FEMEIE: O să-i rugăm, maică, să ne aducă piine, și lemne, și gaz... O să-i rugăm...

PRIMA FEMEIE: Nu. Să strigăm. Să zvîrlim cu pietre. Să plîngem. Să ridicăm brațele. Dar să ne rugăm, asta nu.

(Scena se întunecă, apoi se luminează. S-a strîns un grup de soldați lîngă zidul cazarmii. Unii au arme.)

AL DOILEA SOLDAT: Abia am izbutit să mă strecor. Sîntem toți consemnați în cazarmă.

AL TREILEA SOLDAT: Mi-era teamă că am venit prea tîrziu.

AL PATRULEA SOLDAT: Te-am fi așteptat.

AL CINCILEA SOLDAT: Eu mi-am adus și arma...

PRIMUL SOLDAT: Arma mi-am adus-o și eu. Poate trebuie...

AL TREILEA SOLDAT: Auziți?

PRIMUL SOLDAT: Mare lucru! Împușcături! Trag patrulele.

AL TREILEA SOLDAT: Or fi încăierări în oraș!

PRIMUL SOLDAT: Tu ce crezi? Trag după ciori?

AL CINCILEA SOLDAT: Crezi că o să putem face ceva?

PRIMUL SOLDAT: Totul e să vină și alții lîngă noi. Toți care vor să se sfîrșească odată războiul și să aibă acasă o bucată de pămînt. Să nu mai rabde de foame. Dacă sîntem mulți, nu vor avea ce să ne facă.

AL TREILEA SOLDAT: E greu să ridici arma împotriva stăpînirii...

PRIMUL SOLDAT: Nu-i ușor, așa e. Acum cîteva ani, alții au ridicat topoarele și coasele. Eram băiețandru, dar n-am uitat că tunurile și puștile sînt mai tari decît mîinile goale sau ciomegele. Azi, avem și noi arme...

AL CINCILEA SOLDAT: Ai văzut? Eu mi-am adus-o. Dacă e nevoie...

PRIMUL SOLDAT: Poate să fie ori-cînd nevoie. Totul e să nu șovăim, să nu dăm înapoi. N-o să fim doar noi. Or să mai vină și alții... Mai știi, nici n-au să ne oprească. *(Se aud din nou împușcături.)*

AL PATRULEA SOLDAT: Patrulele. De ce-or fi trăgînd? Doar sînt oameni ca și noi.

AL DOILEA SOLDAT: Tu n-ai tras pe front împotriva celorlalți? Doar erau oameni ca și noi. Și ceilalți au tras.

AL TREILEA SOLDAT: Adevărat! Pe întiiul pe care l-am împușcat, n-am să-l uit niciodată. Așa că pîrul galben, așa cum îl au nemții, și niște ochi albaștri, albaștri de tot... N-o să mai fie război, nu-i așa?

AL DOILEA SOLDAT: Noi nu mai vrem război. Oameni ca tine sau ca soldatul acela de care spuneai, n-au nimic unii cu alții. Ar trebui să fie frați. Ba nu, de fapt, sînt frați, frați buni, dar n-au aflat-o încă, nu li s-a înfipt în mînte gîndul ăsta.

PRIMUL SOLDAT: Eu nu înțeleg prea bine ce spunei voi. Cuvintele mi se par frumoase, dar nu izbutesc să le leg între ele. Cu frate-meu de acasă m-am certat dintr-o bucată de pămînt. Ce fel de frăție e asta? Nu ne ajungea la amîndoi... Acum, poate o să izbutesc să smulg o bu-

cată și pentru mine... Poate am să mă gândesc la ce spuneți voi, mai târziu. Dacă ei trag în mine, nu trebuie să ridic și eu arma și să apăs pe trăgaci ?

AL DOILEA SOLDAT : Sigur ! Citeodată trebuie să apleci tu mai înainte. Numai că trebuie să știi în cine să țintești de la început, pe cine să dobori întâi.

AL TREILEA SOLDAT : O mai fi mult până dimineață ?

PRIMUL SOLDAT : Acum se luminează...

(Mai târziu, în mijlocul străzii, muncitori și soldați. Necunoscutul, Revoluționarul.)

REVOLUȚIONARUL : Așadar, ne-am înțeles. Totul, atât cât s-a putut face în grabă, cu pregătirea noastră sumară, e gata. Dacă grupurile noastre ar fi fost încheiate, dacă ar fi existat un partid al nostru, lucrurile ar fi fost cu totul altfel. Sintem însă datori să luptăm cu mijloacele pe care le avem. Când se luminează de ziuă, încercăm să pătrundem pașnic spre centru, împotriva barajelor și a cordoanelor militare. Dacă izbutim s-o facem, e o primă victorie.

NECUNOSCUȚUL : Pe urmă ?

REVOLUȚIONARUL : Trebuie să căutăm să câștigăm de partea noastră cel puțin pe unii dintre soldați. Patrurile izolate trag, dar ce vor face soldații, trupa ? Asta rămîne de văzut.

PRIMUL SOLDAT : Să tragă, pe lumină, în frați de-ai lor ? În piepturile noastre ?

REVOLUȚIONARUL : Rămîne de văzut. Totul este să arătăm că la acțiunile lor se răspunde imediat, că lupta abia începe. Că ea va fi grea, împotriva așteptărilor. Totul e să câștigăm măcar o parte din armată. Vă dați seama ? Ziua de mine poate fi pentru noi începutul revoluției...

NECUNOSCUȚUL (încet) : Dar poate să fie și o înfrîngere.

REVOLUȚIONARUL : Da, și o înfrîngere !...

PRIMUL SOLDAT : Până nu începi, nu știi niciodată cum sfîrșești.

REVOLUȚIONARUL : Grupului nostru îi revine o misiune deosebită. Sintem într-un cartier sărac, de cazărmi. Este posibil ca cei pe care îi vom avea în față să fie din aceleași divizii cu noi, să ne fi întilnit pe front, să ne cunoască. Este posibil

ca oamenii din cartier să se alăture, spontan, mișcării noastre... *(Uitîndu-se la ceas.)* Nu mai e mult...

(S-a luminat de ziuă. Cu spatele spre public, soldați înarmați, femei, muncitori. Revoluționarul vorbește mulțimii.)

REVOLUȚIONARUL : Soldaților, pămîntul ! Vouă, femei, soții luați și duși să-și verse sîngele — copiii, frații. Nouă muncitorilor, pîine și sfîrșitul exploatării. Și tuturor, pace, pacea pe care fiecare o dorește și la care speră fiecare. În loc de asta, ni se dau baionete și gloanțe. Ni se făgăduiește continuarea războiului. Dacă vom fi uniți, dacă vom cere cu hotărîre, dacă nu ne vom întimida în fața baionetelor...

UN SOLDAT DIN MULȚIME : Avem și noi baionete !

REVOLUȚIONARUL (continuînd) : ... Vom arăta că nimeni nu poate acționa nepedepsit împotriva revoluției. Vom arăta... *(Între timp, în mulțime se produce mișcare, neliniște, fremăt. În spatele celui care vorbește au apărut baionete, un șir lung.)* Vom arăta că există, că va exista o revoluție a noastră...

VOCEA OFIȚERULUI (imperativă, răgușită) : În numele Comandamentului Militar, vă ordon să vă împrăștiați !

REVOLUȚIONARUL : Nu ne lăsăm intimidăți de baionete. Nu vor putea să mențină cu virfurile lor o lume care se prăbușește. Vrem pace, pîine, pămînt...

VOCEA OFIȚERULUI : Vă ordon, împrăștiați-vă !

PRIMA FEMEIE (cu voce tragică) : Doar n-o să trageți !

PRIMUL SOLDAT : Doar n-o să trageți, fraților !

(Tumult. Se aude încă o dată vocea femeii, adresîndu-se ofițerului.)

PRIMA FEMEIE : Nu trageți ! Nu...

(Răsună una după alta, cîteva salve, apoi împușcături dezordonate, amestecate treptat cu sunetele pianului, care se vor auzi în tot cursul tabloului următor și care rămîn pînă la urmă, după stingerea ultimelor ecouri ale salvelor, singure.)

CORTINA

Aceiași salon din actul I, tabloul 2. De data aceasta, masa e goală, scaunele stau cuminiți la locurile lor. Totul e strins, așezat, ordonat; mobilele — care nu sînt ale locatarilor — acoperite cu huse albe. Dar domnul și doamna General și-au adus, în varoane care ar fi trebuit să transporte soldați, răniți, provizii sau arme — o parte din ceea ce făcea confortul și bogăția lor din teritoriul ocupat: tablouri, vase, argintărie, covoare.

Inserează. Scena e goală. Ușa din dreapta se deschide și Sora intră urmată de Servitoare.

SERVITOAREA: Conița v-a rugat să așteptați. Domnul General nu-i acasă, dar trebuie să sosească. (*Volubilă.*) Înainte nu întîrzia niciodată seara. Știți, în vremurile astea, nu-i bine să umbli pe întuneric. Acum, de vreo cîteva zile, vine mai tîrziu. Conița zicea că e foarte, foarte ocupat, că a primit o slujbă înaltă... (*Văzînd că vizitatoarea nu-i răspunde, mai sec.*) Mă rog! Poftiți! Vine conița îndată... (*Iese.*)

(*Rămasă singură, Sora se uită în jur, fără să se așeze, pe urmă se îndreaptă spre tablourile și fotografiile de pe pereți și le privește atent. În salon nu s-a făcut întuneric, deși acesta pătrunde treptat pe fereastră. Intră doamna General. La zgomotul făcut de ușă, Sora se întoarce. Figurile nu se disting prea bine. Doamna General a reținut de la doctorul care a vorbit cu ea, că una dintre colaboratoarele lui vrea să-i ceară Generalului o favoare. E semn că Generalul, ținut o vreme deoparte, a început să redevină cineva.*)

D-NA GENERAL: Bonsoir, duduie... Sper că nu v-am lăsat prea mult singură. S-a și făcut seară — așa, pe neașteptate. Și fata asta, dacă nu-i spui, nu știe niciodată să facă ce trebuie. V-a lăsat să așteptați pe întuneric... (*Scurtă pauză. Scutură violent cordonul unei sonerii, o dată și încă o dată, pînă apare Servitoarea.*) Ascultă, aprinde lampa! Dacă nu-ți spun eu, nu-ți da prin cap? (*Încet, printre dinți.*) Pe-tite idiote! (*Cînd s-a făcut lumină, se apropie de Soră, care a rămas nemîșcată, de cealaltă parte a mesei.*) Aș fi foarte bucuroasă să-i fac un serviciu doctorului. E totdeauna atît de drăguț. (*Intrerupîndu-se brusc.*) Tu? Tu?!

SORA: Eu.

D-NA GENERAL: Tu, aici?

SORA: Aici.

D-NA GENERAL: Credeam că n-ai să îndrăznești să mai calci vreodată în casa noastră. Tu! Credeam că ai rămas în teritoriul ocupat, și în loc de asta...

SORA: S-au evacuat zeci de mii de oameni.

D-NA GENERAL: Ești aici... De altfel, după ce te s-au petrecut, nici nu mă interesa ce s-a întîmplat cu tine. Curios! Și tocmai doctorul să te trimită la mine, să mă roage să intervin pe lîngă General să te primească, să te asculte.

SORA: Lucrez cu el, la spital.

D-NA GENERAL (*continuîndu-și firul gîndurilor, fără să ia în seamă aproape vorbele Sorei, spuse pe un ton voit șters*): Atunci, tu ești... Tu ești aceea despre care vorbea cu atîta entuziasm... Curajoasă, frumoasă, bună, devotată... Devotată, tu!

SORA: Sînt convinsă că exagera. Domnul locotenent vede pe ceilalți mai buni decît sînt... Sigur, exagera.

D-NA GENERAL (*înfrîngîndu-și silnic ostilitatea, pentru a-și satisface curiozitatea*): Și cum ai ajuns aici?

SORA: În furgioanele cu răniți. În trenurile supraîncărcate. Dintr-un oraș, din spatele frontului, într-alt oraș în spatele frontului. Din spital în spital, din lazaret în lazaret. Noi n-am avut din vreme vagoane, nici măcar de marfă, să ne evacuăm pe îndelete, dar am ajuns. (*Încercînd să ștergă amărăciunea pe care nu și-a putut-o stăpîni privind la lucruri cunoscute și inutile, care ar fi meritat să rămîină dincolo.*) Mă bucur că vă găsesc sănătoasă... Și mademoiselle?...

D-NA GENERAL (*acru*): Mademoiselle e bine. E chiar foarte bine.

SORA: Și... (*Arătînd spre fotografia băiatului, de pe bufet.*)

D-NA GENERAL (*tăindu-i vorba, ghicînd ce vrea să întrebe, scrutînd-o atent, să vadă dacă sub întrebare nu se ascunde ironie*): Băiatul! (*Cu o tristețe falsă.*) Nu știi? Dispărut! Dispărut într-o misiune... Dar cred, sper că e încă în viață. (*Cu răutate.*) Sînt sigură că n-a murit.

SORA (*ca pentru sine*): Dispărut... Pentru dumneavoastră trebuie să fie greu...

D-NA GENERAL: Dumnezeu e mare. Inima îmi spune că am să-l revăd...

SERVITOAREA (care a intrat neche-mată): Să aduc acum cafeaua, conită?

D-NA GENERAL: Ți-am spus eu ce-va? Te-am sunat eu?

SERVITOAREA: Gîndeam, conită... Doar totdeauna...

D-NA GENERAL: Gîndei, gîndei! Ți-am repetat de o mie de ori să nu faci nimic pînă nu-ți spun eu! (Ne-mulțumită.) Haide, pleacă! Petite idiote! (Către Soră) Nu vrei să stai jos? Dacă tot ai venit... I-am promis doctorului că ai să vorbești cu Generalul...

SORA: Mulțumesc, nu stau. Sînt în-vățată să rămîn în picioare ceasuri întregi. Știi, la spital...

D-NA GENERAL (strîmbînd din nas): A, da, da, la spital... Nu cred că Generalul va fi plăcut surprins cînd te va vedea. A, nu te îngrijora. (Cu dispreț suveran.) Sîntem oameni de lume, chiar dacă cineva ne jigneste. Chiar dacă cineva calcă în picioare sfintele legi ale recunoștinței...

SORA: Aș fi voit să... să mă achit în vreun fel de datoria mea față de dumneavoastră. Împrejurările nu mi-au îngăduit-o pînă acum, dar...

D-NA GENERAL: Să te „achiți“? O datorie de recunoștință nu se „achită“, domnișoară! După ce ai plecat ca o hoată! După ce ai stîrnit scandalul (exagerînd), după ce ai făcut ca lumea să vorbească, să în-venteze...

SORA (cu amestec de umilință și mîndrie, fără să se revolte): Credeam că sînt o ființă neînsemnată. Prietenii dumneavoastră n-aveau de ce să se intereseze de soarta mea.

D-NA GENERAL: Dar noi, Generalul și eu, copiii, aveam dreptul să ne plîngem, nu-i așa? O fată pe care o crești din milă, ca pe o domnișoară, și care te părăsește și fuge, nu e un lucru obișnuit. O pildă de nerecunoștință, de lipsă de moralitate a tine-retului de azi. Dacă n-ar fi fost Generalul... de mult te-aș fi trimis unde îți era locul! La azil! De o mie de ori i-am spus că oamenii de familie se „nasc“, nu se formează prin educație. Mă bucur că am avut dreptate! (Se deschide aceeași ușă din dreapta și intră Generalul și Aghiotantul, îmbrăcați în mantale și urmași de Servitoare, care-i ajută să se dezbrace, bosumflată fiindcă a certat-o conita. În timp ce iese în întîmpinarea Generalului și Aghio-

tantului său, d-na General s-a schimbat, e toată numai zîmbet.)

GENERALUL: Sărut mîinile, chérie. Ne dezbrăcăm aici, fiindcă sala e iar înghețată... O mizerie, domnule! Nu pot găsi cu nici un chip lemne să încălzesc peste tot. O adevărată mizerie... Cînd o să se termine toate astea?

AGHIOTANTUL: Și dificultățile par să fie în creștere. Să sperăm totuși că măsurile luate vor reuși să stă-vilească haosul...

GENERALUL: De asta nu trebuie să se îndoiască nimeni. Ai ascultat azi cuvîntul procurorului?

AGHIOTANTUL: Cu cea mai mare atenție, domnule General.

GENERALUL: După mine, cuvîntul procurorului semnaleză că începe sfîrșitul haosului. Pot să-ți spun, cu totul confidențial, că nici misiunea mea în postul de președinte al Curții Marțiale nu e lipsită de semnificație, de o anumită semnificație...

D-NA GENERAL: Era și timpul... Destul ai fost ținut deoparte, în diz-grație...

GENERALUL (cu o nuanță de dojană): Chérie...

D-NA GENERAL: Da, în dizgrație! Acum, slavă Domnului, bine că s-a is-prăvit. (Încet.) Dragă, să vezi cine a venit. (În șoaptă, numele nu se aude.) Despre ea ne-a vorbit doctorul, fără să știe, bineînțeles, că noi... (Coborînd iar vocea.) Vrea neapărat să vorbească cu tine,

GENERALUL: Nu i-ai spus că refuz s-o văd?

D-NA GENERAL: Apucasem să-i promit doctorului, fără să știu despre cine era vorba... Înțelegi că acum nu mai putem să o dăm afară. (Duș-mănos.) Așa cum ar fi meritat... Cine știe ce vrea să te roage... Să te roage, ea! E plăcut să-i vezi umilindu-se, pe oamenii aceștia mîndri, care te-au înfruntat, te-au sfidat. (Insi-nuant.) E destul dacă o ascuți... Nu ești obligat să-i satisfaci rugămîntea. Doctorul o să înțeleagă asta...

GENERALUL (aprobînd): Bine, chérie, dacă spui tu... (Către Aghiotant) Fii drăguț și ocupă-te puțin de doamna și de fiica mea. În cîteva minute sfîrșesc...

(Aghiotantul și doamna General trec în camera de alături, despărțită de salonul-sufragerie prin ușa dublă cu geamuri din care a rămas deschisă o parte. Se aud frinturi de conversație

și pianul. Tot timpul replicile se vor da ca voce obișnuită, ca zgomotul să nu străbată dincolo.)

GENERALUL: Ai avut îndrăzneala să vii în casa mea, după cele ce s-au întâmplat! Te primesc numai fiindcă soția mea a avut generozitatea să promită doctorului, înainte de a ști despre cine este vorba...

SORA: Domnul locotenent nu știa că vă cunosc. Nu știa că am crescut în casa dumneavoastră și că am... (căutându-și vorbele) că am părăsit-o...

GENERALUL (vrînd să fie ironic): Apreciez discreția dumitale... Așa... ai crescut în casa noastră și pe urmă „ai părăsit-o“... (Montîndu-se treptat.) Și o spui, fără să te gîndești că eu și soția mea am fost îndurerați, uimiți. Fata și băiatul, jigniți. Cunoscuții — obișnuți să te vadă în casa noastră — intrigati... Într-o societate care nu așteaptă decît să-ți găsească pricini de bîrfeală, care e însetată după cancanuri... S-a spus că ai plecat din cauză că eu și dumneata...

SORA (zîmbind ușor de absurditatea lucrului): Asta nu este adevărat. Era ridicol.

GENERALUL (totuși jignit): Și de ce, mă rog, era ridicol? (Dîndu-și seama de greșeală.) Era compromițător, duduie, nu ridicol! Compromițător pentru o familie onorabilă... Plecarea dumitale a însemnat o lovitură, o palmă... (Continuîndu-și ideea.) Te-am crescut alături de copiii mei, la fel cu ei, deși nu erai nimic și nu-ți datoram nimic.

SORA (pe același ton de mai înainte, încercînd să fie convingătoare): Eu n-am avut tată. Pe mama aproape n-am cunoscut-o. Încercați, vă rog, să mă înțelegeți... Cînd eram mică, primeam toate pedepsele, răspundeam pentru toate poznele. Mai tîrziu, am învățat pianul aproape furend. Pianul — în timp ce fata dumneavoastră era neatentă sau visa pur și simplu. Mă puneam să exersez ore întregi la pian, pînă începeau să mă doară degetele, numai ca să se audă jos, în apartamentele dumneavoastră, că ea își face lecția. Cînd am crescut, balurile la care mergeam îmbrăcată în rochia veche a doamnei, care îmi permitea în public să-i spun „ma tante“... Și toți oamenii aceia care se învîrteau în jurul meu, închipuindu-și că, într-un fel, sînt o rudă săracă, căreia nu poate să-i facă

decît plăcere dacă cineva... Simțeam că mă înăbuș!

GENERALUL: Dumneata exagerezi. Totdeauna ai exagerat. Ai fost o ființă curioasă, ciudată, nerecunosătoare. Da, asta e cuvîntul — nerecunosătoare. Grija noastră a căzut pe un pămînt sterp.

SORA (izbucînd): Știți doar că am plecat din cauza fiului dumneavoastră! Ce-ați fi voit să fac? Să-i fiu o iubită comodă, modestă, necostisitoare?

GENERALUL (solemn): Să nu spunem nici un cuvînt rău despre cei care acum poate nu mai sînt! Ar trebui să respecti măcar asta! La cererea doctorului și a soției mele mi-am călcat pe inimă. Te-am primit. Bine! Să sfîrșim cît mai repede conversația aceasta, neplăcută pentru amîndoi. Ce dorești?

SORA: Am venit... Vin... să vă rog, știu, îmi închipui că stă în puterea dumneavoastră. Ce poate să însemne un singur om, printre alții?

GENERALUL: Nu înțeleg.

SORA (precipitat): Sînteți președintele Curții Marțiale care îi judecă pe cei implicați în încercarea de răzvrătire, cum îi spuneți dumneavoastră. Am aflat asta. Unul dintre cei închiși îmi este... îmi este... (căutîndu-și iarăși cuvintele)... apropiat.

GENERALUL: Apropiat? Dumneata nu ai nici o rudă. Mama dumitale era singură pe lume, a murit la noi în casă. Cum apropiat?

SORA (înfrîngîndu-și rezerva): Singurul om pe care-l iubesc.

GENERALUL (mirat): După cît știu, nu ești măritată. Interesant! Foarte interesant. Și îmi mai dă lecții de morală... Pentru el ai plecat de la noi? Domnișoara este indignată că fiul meu i-a acordat atenție. Lucrul acesta este „imoral“. Îți permiți să ne faci reproșuri, să ne dai lecții... Și acum îndrăznești să spui fără rușine — îl iubesc!

SORA (aproape strigînd, dar cu vocea înceată, ca să nu se audă dincolo de ușă): Și nu e îngăduit? E un păcat, o crimă să fii îndrăgostită? Trebuie să te ascunzi? Fiindcă nu am nimic pe lume, afară de mîinile astea, nu îmi este îngăduit să iubesc? Înțelegeți-mă, domnule General, e dreptul fiecărui om!

GENERALUL: Ai și învățat să vorbești despre drepturi...

SORA: Toate cărțile vorbeau de dragoste, nu-i așa? Toate romanele,

toate liederurile pe care le auzeam, pe care le cântam la pian! Și fata dumneavoastră visa, vorbea despre bărbatul așteptat... Dumneavoastră n-ați iubit niciodată, domnule General?

GENERALUL (disprețuitor): În lumea noastră, dragostea e altceva. Discrețta, elegantă... Între oameni de același fel, de aceeași condiție... Dar de ce mă mir? Și cu dumneata e același lucru. O fată fără căpătii și un răzvrătit!

SORA: Nu v-am rugat niciodată nimic, nu mi-am plecat niciodată capul...

GENERALUL: Nu pot să-ți spun nimic. Nu știu. Și nu vreau! (*Iritat.*) Și, de altfel, sentința nici nu s-a dat. Se dă abia mâine. Până mâine, poți să mai ai răbdare. Pe urmă, n-ai decît să întrebî la închisoare cine a fost spînzurat și cine împușcat.

SORA: Dar poate nu e vinovat. Poate nu e chiar atît de vinovat încît să fie osîndit.

GENERALUL: Toți de acolo sînt vinovați. Nici nu-ți dai dumneata seama cît de vinovați! (*Dintr-o dată, curios.*) Dar, în sfîrșit, cum îl cheamă pe acest faimos erou al dumitale?

SORA: Am scris aici un memoriu...

GENERALUL (își aruncă ochii pe hîrtie, tresare și izbucnește șuierînd): Și pentru omul ăsta interviu dumneata? Știi dumneata ce a făcut el? A, sigur, nu știi, nu-ți închipui, nu te aștepți! (*Rece.*) Fiul meu a dispărut pe front. Prietenul, iubitul dumitale, l-a acuzat că a trădat, că a trecut la inamic.

SORA: Și pentru asta trebuie să fie osîndit? Pentru că a spus adevărul?

GENERALUL: Știi dumneata ce-i adevărul? (*Cu răutate.*) Sentința se dă mâine... Am ordin să fiu necruțător...

SORA: Doamne, de ce nu pot să ofer nimic în schimbul vieții lui, de ce nu pot să o dau pe a mea?...?

GENERALUL: Justiția nu are ce face cu viața dumitale... (*Pe gînduri, lui însuși*) Poate... Poate mai este o șansă... Da. Poate... Ce-ar fi dacă... (*Către Soră*) Spui că îl iubești?

SORA: Da.

GENERALUL: Și el? El ține la dumneata?

SORA: Dacă ceea ce mi-a spus e adevărat, dacă vorbele de dragoste pleacă din inimă — da.

GENERALUL: Atunci înseamnă că îi e dragă viața. Înseamnă că vrea să trăiască!

SORA: Domnule General!

GENERALUL: Îți ofer viața lui — viața, fiindcă libertatea nu pot să i-o dau. Îi ofer viața, pentru o simplă mărturie. Pentru douăzeci, pentru zece fraze... (*Mergînd spre ușă, întredeschizînd-o. Se aud mai puternice acordurile pianului.*) Domnule Aghiotant! Sania este încă la poartă?

AGHIOTANTUL: Cred că da, domnule General.

GENERALUL: Trebuie să mergem la închisoarea militară. Acum. (*Către Soră*) Dumneata mergi cu noi.

CORTINA

Tabloul 6

Inchisoare, la Iași. Postul de gardă al închisorii. O masă sordidă, scaune vechi. Aer de mizerie și de muced. Pe aici — anticameră spre un alt tărîm — au trecut spre plutonul de execuție, sau spre stîlpul înalt și singuratic al spînzurătorii, condamnații. Generalul, însoțit de Soră și de Aghiotant, a coborît în acest loc de trecere între viață și moarte pentru a încerca să salveze ceva din scufundata corabie a neliniștii și a neîncrederii sale. Cînd se ridică cortina, Generalul e singur. Se plimbă în lungul îngustei anticamere, așteptînd ca deținutul să sosească.

PLUTONIERUL: L-am adus, domnule General... ăsta este...

GENERALUL (măsurîndu-l de sus pînă jos pe Necunoscut): Da... El... (*Către Plutonier.*) Lasă-ne singuri... (*Plutonierul a salutat și a părăsit încăperea. Cei doi rămîn o clipă față în față. Deținutul, în vechea lui uniformă militară, ponosită de timp și de tranșee, acum fără galoane și fără centură, cum au arestații. Generalul, cu mantaua pe umeri, fiindcă la corpul de gardă al închisorii e frig, umez.*) Dumneata ești. De-aproape pari altfel. Să te fi întîlnit pe stradă, nu te-aș fi recunoscut... Știi de ce te-am chemat?

NECUNOSCUTUL: Nu, domnule General. Nici măcar nu pot să-mi închipui. (*Recunoscîndu-l.*) Dumneavoastră ați prezidat tribunalul. Văzut din boxă, păreți și dumneavoastră altfel, decît văzut de-aproape...

GENERALUL: Astăzi dimineață ai vorbit foarte mult... Foarte mult

pentru un acuzat. Crezi că ai spus tot ce trebuia ?

NECUNOSCURUL : Președintele vrea să-i cunoască mai de aproape pe acuzăți... Nu mai am nimic de adăugat la cele pe care le-am spus mai înainte.

GENERALUL : Vreau să-ți dau o mână de ajutor.

NECUNOSCURUL : Mie ?

GENERALUL : Da, dumitale, domnule sublocotenent. Te miră, dar vreau să te ajut. În primul rând, fiindcă ești un om tânăr, în pragul vieții... Și fiindcă, oricum, un om de felul dumitale n-ar trebui să stea alături de ceilalți acuzați... Dumneata ești un om cu carte, după cât am înțeles. Un... Un intelectual. În afară de asta, se pare că ești și un erou. Ai făcut acte de bravură, ai îndeplinit misiuni periculoase, ești citat, decorat.

NECUNOSCURUL : Asta a fost mai de mult...

GENERALUL : Tribunalul — cu toată imparțialitatea — va ști să facă diferența între dumneata și ceilalți. Faptul că ai nimerit din întâmplare...

NECUNOSCURUL : Protestez, domnule General !

GENERALUL (neținând seama de întreprurere) : ...din întâmplare, printre răzvrățiți, poate fi pus pe seama tinereții și a naivității dumitale. Ai fost atras...

NECUNOSCURUL : Am fost pe deplin conștient de ceea ce fac.

GENERALUL : Lucrul acesta pot să-l ignorez dacă vreau. Dar trebuie să mă ajuți și dumneata...

NECUNOSCURUL : Să vă ajut ?

GENERALUL : Da. Sper să ne înțelegem... Lasă-mă să-ți vorbesc cu înțelepciunea pe care mi-o dau vârsta, experiența. (Sec.) Există o posibilitate de a evita inevitabilul.

NECUNOSCURUL : Dumneavoastră puteți hotărî asupra pedepselor ?

GENERALUL : Eu. (Corectându-se.) Adică, într-o anumită măsură, și eu. Vezi că îți vorbesc deschis. Trebuie să-ți spun, ordinele sînt foarte serioase. Foarte severe. Sentința va fi, cel puțin pentru o parte dintre cei arestați, foarte aspră. Depinde de dumneata dacă să faci parte dintre cei asupra cărora justiția își va lăsa mîna ei grea, sau dintre cei care vor beneficia de indulgență...

NECUNOSCURUL : Și... (curios) ce înseamnă, în gîndul dumneavoastră, mîna justiției ?

GENERALUL : Vom pronunța pedeapsa capitală. Legea marțială va fi aplicată, în cazul răzvrătiților, fără cruțare. E nevoie de un exemplu. Tulburările și răzvrătirea trebuie înăbușite în fașă. Trebuie un exemplu care să înspăimînte, să a-rate că vom acționa cu hotărîre, că vom reprima fără cruțare. Dacă vei face sau nu parte din cei care vor servi drept exemplu, depinde numai de dumneata.

NECUNOSCURUL : Numai să nu fie un exemplu cu alt efect decît acela pe care îl nădăjduiți.

GENERALUL : Adică, domnule sublocotenent ?

NECUNOSCURUL : Un exemplu din care oamenii să înțeleagă că lupta cu dumneavoastră, odată începută, nu poate fi abandonată, că trebuie dusă pînă la capăt.

GENERALUL : Vei fi împușcat, și-o declar cu toată siguranța. Îmi închipui că nu-ți place chiar atît de mult.

NECUNOSCURUL : Nu. De ce aș ascunde că doresc să trăiesc ? Se pare însă că nu e chiar atît de simplu. Cel puțin pentru anii noștri și, cine știe, poate pentru mulți alții de acum înainte. Ați spus adineori că voi fi împușcat. Și posibilitatea de a „evita“ inevitabilul ?

GENERALUL : Aceasta continuă să existe, repet. Îți ofer o șansă. Îți propun un schimb : viața dumitale, acum, și mai tîrziu libertatea, în schimbul a zece fraze. Zece fraze, pe care să le spui mîine în fața tribunalului.

NECUNOSCURUL : E un schimb interesant. Plin de generozitate. Și de subtilul lui, ce este ?

GENERALUL (izbucînd) : Nu înțelegi ? Numele meu nu-ți spune nimic ?

NECUNOSCURUL : Numele dumneavoastră ?

GENERALUL : Adu-ți aminte. Nu l-ai mai întîlnit niciodată ? Sîntem o familie de ofițeri, domnule sublocotenent ! Ofițeri din tată în fiu !

NECUNOSCURUL : Dumneavoastră !... Dumneavoastră sînteți tatăl...

GENERALUL : Exact. Tatăl superiorului dumitale, care a dispărut. Despre care dumneata ai spus că a dezertat. Pe care dumneata l-ai acuzat de trădare.

NECUNOSCURUL : Asta a și fost ! A trecut dincolo. Cînd am încercat să-l împiedicăm, a tras...

GENERALUL (impacientat) : Știu asta pe dinafară. Am citit de o sută de ori depoziția pe care ai făcut-o. Nu asta contează acum. Fiul meu trebuie reabilitat, indiferent ce s-a întâmplat acolo... Și dumneata, chiar dumneata ai să-l reabilitezi. Fiindcă acum ești în mîna mea. Fără scăpare.

NECUNOSCUȚUL : Îmi pare rău că trebuie să vă dezamăgesc, dar nu cred că lucrul acesta se va întâmpla.

GENERALUL : Viața dumitale, în schimbul a zece fraze... Am nevoie de ele ! Zece fraze în care să arăți că prima depoziție nu a fost conformă adevărului...

NECUNOSCUȚUL : Și mă vor crede ?

GENERALUL : Vom găsi ceva. Să zicem, de exemplu, că prima declarație a fost făcută intenționat, pentru a compromite corpul nostru ofițeresc. Din îndemnul elementelor care vor să destrame armata, să-i zdruncine încrederea în comandantii ei... (*Bucuros de ceea ce a găsit.*) Da, da ! E chiar foarte bine așa... Și pe urmă, câteva cuvinte în care să arăți că te desolidarizezi de tovarășii dumitale, că te-ai lăsat ademenit, că te căiești... M-am gândit întîi să te condamn. Dispăreai pentru totdeauna. Pe urmă, mi-a părut rău de tinerețea dumitale, de naivitatea dumitale...

NECUNOSCUȚUL : E o tranzacție, dacă înțeleg bine.

GENERALUL : E o înțelegere. Pricepe că vreau să-ți dau o mîna de ajutor.

Altfel, m-aș dispensa de toate astea.

NECUNOSCUȚUL : Probabil că nu vă puteți dispensa.

GENERALUL : Îmi dau foarte bine seamă că eziți. La vîrsta pe care o ai, sînt unele cuvinte care ți se par importante. Cu vremea ai să pricepi altfel lucrurile. Dacă mîine încheiem pace cu germanii victorioși, noțiunile își schimbă înțelesul, nu ?

NECUNOSCUȚUL : Și tocmai dumneavoastră spuneți asta ? (*Brusc.*) Trebuie să vă dau răspunsul acum ?

GENERALUL : Mîine dimineață se pronunță sentința.

NECUNOSCUȚUL : Doamne General ! Refuz categoric. Nu pot să primesc. Vreți să mă faceți să spun un neadevăr, să-mi calc conștiința, să-mi trădez tovarășii... Eu nu sînt un trădător, domnule General ! Nu pot să primesc. Mi-ar fi rușine de mine însumi, nu m-aș mai putea uita în ochii nimănu.

GENERALUL (izbucnind) : Nu vrei să

trăiești ? N-ai nimic pe lume pentru care să merite să trăiești ? Gîndește-te bine, sublocotenente ! Toată fierberea asta se va potoli, se va stinge răzvrătirea, și aici, și dincolo, în Rusia. Morții sînt morți. Viața merge mai departe. De ce să nu mergi odată cu ea ? Îți spun sincer, asta este singurul lucru care are importanță.

NECUNOSCUȚUL : Cînd a început războiul, generalii și ofițerii vorbeau altfel... Patrie, sacrificiu, onoare, eroism. Unul din ei le considera acum cuvinte goale, și atît. Ați azvîrlit în foc milioane de oameni, folosindu-vă de cuvinte în care nici voi nu credeți. Dacă vorbiți așa, înțeleg foarte bine de ce fiul dumneavoastră a trădat.

GENERALUL : Vorbe ! Ai o singură șansă, și o respingi. N-ai să mai înțînști o a doua...

NECUNOSCUȚUL : Pentru atîta lucru nu trebuia să vă deranjați pînă aici, noaptea. Ați venit degeaba, domnule General.

GENERALUL : Bine. Foarte bine. Dacă asta îți este hotărîrea. (*Plecînd, apoi întorcîndu-se din drum.*) Mai era ceva. Cineva care vrea să te vadă. (*Deschizînd ușa.*) Plutonier ! Adu înăuntru pe domnișoara cu care am venit. (*Intră Sora. Generalul i se adresează.*) N-a primit schimbul pe care i l-am propus. Și Dumnezeu îmi e martor, era un schimb foarte bun, pe care oricine altul l-ar fi primit. Mai are o singură șansă : să-l convingi dumneata. Dacă o faci, îți dau în schimb viața lui. Mai târziu, libertatea... Altfel... (*Uitîndu-se la ceas.*) Ai zece minute... După aceea, vin să te iau. Numai zece minute, domnișoară !

(*Generalul și Plutonierul ies. Sora și Necunoscutul au rămas singuri, față în față. Se privesc lung.*)

SORA : Ești obosit și palid.

NECUNOSCUȚUL : Mă schimbă lumina. Altfel, n-am nimic. Cum de ai venit ? Ceilalți n-au voie să primească pe nimeni. Îl cunoști pe General ?

SORA : De foarte multă vreme. Asta e familia la care am crescut. Sînt ca să zic așa — de-ai lor...

NECUNOSCUȚUL : Tu nu ești de-ai lor... Ești prea frumoasă, prea bună.

SORA : Îl cunosc de cînd eram mică. Mi-a îngăduit să te vad... Mi-a făgăduit că o să încerce să te ajute...

NECUNOSCURTUL: Ți-a făgăduit. Generos, nu?

SORA (*violent*): Nu pricepi? M-am umilit, mi-am călcat mândria în picioare, m-am înjosit în fața unor oameni de care nici n-aș mai fi voit să aud. Toate astea, pentru tine. Au să te condamne la moarte. Generalul mi-a spus-o. Miine se dă sentința...

NECUNOSCURTUL: Acum câteva minute mi-a spus și mie același lucru. N-ar fi trebuit să te umilești.

SORA: Și ce-ți pasă ție de asta? Orice femeie de pe lume ar fi făcut la fel. Când am auzit că ești printre cei care vor fi judecați, am avut sentimentul că s-a întimplat lucrul de care mă temeam cel mai mult pe lume! Toți spuneau că au să vă condamne, în grabă, fără nici un răgaz, că au să vă împuște. Pe urmă, m-am agățat de o speranță, așa cum un om care se înecă se agață de un pai.

NECUNOSCURTUL: Știi ce voia să-mi ceară în schimb?

SORA (*incet, plecând capul*): Știam. Nu foarte exact, dar știam...

NECUNOSCURTUL: Să mint. Să trădez. Să dezertez de lângă cei pe care singur i-am ales, care m-au primit printre ei. Să înșel... Și ai crezut că voi primi?

SORA (*cu capul plecat, cu aceeași voce înecată și ternă*): Am nădăjduit că vei primi...

NECUNOSCURTUL: Nu.

SORA: Am nădăjduit că vei accepta, pentru mine. De ce nu? Renunți atât de ușor? Eu, eu nu prețuiesc nimic în ochii tăi? Viața, dragostea mea nu prețuiesc nimic?

NECUNOSCURTUL: Nu vorbi așa. Ești tot ce am mai bun pe lume... Dragostea mea! Singura. Dar asta nu pot s-o fac. Și ce este tragic, este faptul că n-am cum, nu am vreme să-ți explic, să te fac să înțelegi. Că ne despărțim în felul acesta...

SORA (*continuându-și încăpăținată gândul, încercând să-l convingă, să-l salveze*): Acceptă cel puțin să-i reabilitezi fiul. Va fi un ticălos mai mult, atîta tot.

NECUNOSCURTUL: Ofițerul, băiatul de familie, din cauza căruia ai plecat, este... el, nu-i așa?

SORA: Ce importanță mai are acum lucrul acesta vechi, uitat?!

NECUNOSCURTUL: Nici una.

SORA: E în joc viața ta, fericirea noastră. Restul... Să uităm totul!

Vom pleca. Undeva. într-un colț îndepărtat, izolat de lume...

NECUNOSCURTUL: Pentru inimi ca a mea și a ta, nu există astfel de locuri. Peste tot sînt oameni. Peste tot ești dator să alegi. Doar nu-i vorba de un ticălos oarecare, ci de ei toți!

SORA: Cum voi trăi fără tine? Cum voi trăi de acum înainte? Ce-mi pasă mie de ceilalți? Vreau să trăiești, înțelege!

NECUNOSCURTUL: Oricum?

SORA (*cu pasiune*): Da! (*Incet, revenindu-și, înfrîntă*.) Nu. Iartă-mă. De ce oare nu izbutesc să te conving?

NECUNOSCURTUL: Fiindcă tu însăși nu crezi. Fiindcă și tu te-ai ridicat împotriva unei lumi ostile, așa cum ai știut. Fiindcă în adîncul inimii tale îmi dai dreptate.

SORA (*aproape în șoaptă*): Nu mă iubești. Aș face pentru tine orice. Mi-aș da viața ca să o pot salva pe a ta. Fără nici o ezitare.

NECUNOSCURTUL: Și eu aș face asta. Dar aici e vorba de ceva mai însemnat decît viața noastră. Poate ai să înțelegi odată.

SORA: De fapt, de la început am venit aici fără nici o speranță. Mintea, inima îmi șopteau: îl cunoști doar. Nu va da înapoi, mai ales că anii aceștia l-au schimbat, așa cum te-au schimbat și pe tine... Îmi repetam: trebuie — nu trebuie. Dar dacă, dacă... Femeile s-au învățat de un milion de ani să nu-și piardă speranța, să nu-și mărturisească lor însele că au pierdut-o. Pe urmă, îmi murmuram încet, pentru mine: dacă ți-e drag, încearcă. Cine știe! Încearcă... (*Lăsînd mîinile în jos, oboșită*.) Și aici... Nu mă iubești...

NECUNOSCURTUL: Ba da. De ce spui asta? Îți iubesc părul cenușiu, ochii, mîinile, sufletul... Așa cum ești. Chiar voga ta tristete, care niciodată nu dispăre cu totul, îmi este dragă...

SORA: Dacă am fi fost fericiți, ar fi dispărut.

NECUNOSCURTUL: Credeam la început că noi doi sîntem totul. A venit războiul. Am învățat treptat că o-mul trebuie să caute să realizeze ceva care să-i dea sentimentul că n-a trăit zadarnic. Că lumea nu poate fi cuprinsă într-o viață de om. Că trebuie schimbată din temelii...

E mult mai greu decât să mergi la atac, decît să cîştigi o bătălie.

SORA : Şi dacă (*apăsîndu-şi pieptul*) aş purta aici ceva din tine? Copilul tău, al nostru?

NECUNOSCUȚUL : Dragostea mea ! Ar fi minunat ! M-aş bucura nespun (*dîndu-şi seama unde se găsesc*) şi m-aş întrista de moarte. (*Işi pleacă fruntea.*)

SORA : Nici atunci... (*E înfrîntă, dar e o femeie tare, curajoasă, bună.*) Bine. Am să-l port, gîndindu-mă că sînt singură. Am să-l cresc cu gîndul ăsta.

NECUNOSCUȚUL : Peste treizeci de ani va fi ca noi.

(*S-a deschis uşa. A intrat Generalul, urmat de Plutonier.*)

SORA (*către Necunoscut*) : Ce repede trece vremea ! Vrei să o prinzi, şi deodată s-a dus. Spune-mi... Spune-mi, m-ai iubit cu adevărat?

NECUNOSCUȚUL : Mult.

SORA : Atunci, totul e aşa cum trebuie să fie. Dragostea nu moare niciodată, nu-i aşa? (*A ridicat ochii, a făcut cîţiva paşi spre General. Îi răspunde înainte ca el să întrebe ceva. Vocea femeii e calmă, puţin uscată.*) Răspunsul e nu, domnule General.

CORTINA

ACTUL III

Tabloul 7

Aceeaşi Inchişoare. Celulă cu pereţii albi, goi. Pentru prima dată încăperea cunoaşte amestecul neaşteptat, în acest război, al civililor şi al soldaţilor. Pentru prima oară este trimis la moarte, nu unul singur, un individ izolat, ci un întreg grup. La ce poţi să te gîndeşti înainte de a sta în faţa plutonului de execuţie? Se apropie zorile. Pe laviţă, Primul soldat doarme acoperit cu mantaua. Sub lampă, Prima femeie, căutînd lumina, coase. Revoluţionarul şi Necunoscutul stau de vorbă.

NECUNOSCUȚUL : De cîteva ori pînă acum, în anii din urmă, m-am înţrebat ce-aş face dacă aş şti că viaţa se încheie miine sau peste cîteva zile. Bineînţeles, dacă aş fi liber. Să trăieşti ultimele zile cu o intensitate care să concentreze în ele întreaga existenţă de care eşti furat...

REVOLUȚIONARUL (*zîmbind*) : Şi cînd se întîmplă asta, nu ştii ce să faci cu timpul.

NECUNOSCUȚUL : Adevărat. Cel mai bine ar fi să dormi, ca el (*arătînd spre soldat*), sau să coşi (*arătînd spre femeie*). Sau măcar să fii nepăsător şi calm, ca dumneata. (*Schimbînd vorba şi căutînd prin buzunare.*) Mi s-au isprăvit ţigările... A mers repede, nu-i aşa?

REVOLUȚIONARUL : Repede. Nu prea fac mofturi cu noi ăştia.

NECUNOSCUȚUL : Nu. Nu prea fac. Da, cred că mi s-au isprăvit într-adevăr toate ţigările...

PRIMA FEMEIE (*de la geam, neîntrerupîndu-se din cusut*) : Şi aşa ai fumat prea mult. Şi nu e bine.

NECUNOSCUȚUL : Ei şi? Nu mai are nici o importanţă.

REVOLUȚIONARUL : De ce nu? Toate astea sînt semne că încep

să-ţi pierzi stăpînirea de sine. Nu e bine să fii nervos tocmai acum.

NECUNOSCUȚUL : Nu te speria, n-am să bocesc. Ştiam foarte bine ce mă aşteaptă dacă nu izbutim. Ai o ţigară?

REVOLUȚIONARUL : Da. Mi-au mai rămas. Ţine.

NECUNOSCUȚUL : Mulţumesc. (*Aprinde şi fumează.*)

PRIMA FEMEIE (*vorbind mai mult singură*) : O mai fi mult? Aş vrea să se termine odată, dar nu mai înainte de a se face lumină. Nu văd bine să cos. În învălmăşeală, mi-au sfişiat bluza. Şi haina mi s-a rupt. Cum pot să merg aşa, cu bluza sfişiată, cu haina ruptă? Au să-şi închipuie că mi-am rupt-o singură, de spaimă.

NECUNOSCUȚUL : Cine... „au“ să-şi închipuie?

PRIMA FEMEIE : Ei, soldaţii, poate ceilalţi care vor fi de faţă. Tot au să-şi aducă aminte de noi, şi n-aş vrea să le las o amintire urîtă. Amintirile astea îşi au însemnătatea lor...

NECUNOSCUȚUL : Şi dumitale nu ţi-e teamă deloc?

PRIMA FEMEIE : Nu. (*Corectîndu-se.*) Puţin de tot, da. Totul a fost atît

de neașteptat... Cînd am auzit sen-
tința, mi s-a părut o clipă că visez.
Pe urmă, mi-am dat seama că este
adevărat. Cum nu se poate mai a-
devărat... Dar nu-i nimic de făcut,
nu-i așa? Uite, lor nu le e teamă.
Soldatul doarme. El (*arată spre Re-
voluționar*) stă de vorbă cu dum-
meata. Eu, eu trebuie să cos...

NECUNOScutUL: Nu mă pot împie-
dica să-mi pară rău, așa cum și du-
mitale îți este teamă.

REVOLUȚIONARUL: Înțeleg. Trăim
numai o dată.

NECUNOScutUL: Da, și nici atunci
așa cum s-ar fi convenit pentru ca
să avem o picătură de fericire. Am
iubit o femeie, am pierdut-o. Une-
ori îi scriam versuri, sau îi sărutam
ochii, îi mîngîiam părul cînepiu...

PRIMA FEMEIE: Trebuie să fie fru-
moasă. Îi scriai poezii adevărate?

NECUNOScutUL: Nu, nu adevărate.
Numai așa... Dar se pare că nu e
vreme de dragoste acum.

PRIMA FEMEIE: Poți să iubești ori-
cînd. Poate în anii aceștia, dragos-
tea e mai puternică, fiindcă vremea
trece mai repede și clipele sînt mai
scurte.

NECUNOScutUL: De unde știi toate
lucrurile acestea?

PRIMA FEMEIE (*zîmbind*): Toate fe-
meile le știi. Poți iubi și cînd el e
departe, cînd te-a părăsit, cînd tre-
buie să plece, cînd s-a întors. În zile
de pace, sau în zile de război, cum
sînt zilele noastre...

REVOLUȚIONARUL: Sigur că da.
Trebuie să iubești în alt fel, nu știi
cum, dar cred că într-un fel nou.
Dacă ar mai fi vreme, m-aș gîndi
la asta...

PRIMA FEMEIE: Acum e, cu sigu-
ranță, tristă. Femeile sînt totdeauna
triste cînd se despart de cei pe care
îi iubesc.

REVOLUȚIONARUL: Și mie mi-e
greu. Mi se pare însă că vorbind de
astfel de lucruri, vă întristați, și nu
e bine. Nu e bine deloc. Cum o să
stăm, peste cîteva ceasuri, cu frun-
tea sus, dacă ochii ne vor fi triști?
Nici eu nu sînt singur pe lume, nici
ea (*arătînd spre femeie*) și poate
nici el (*arătînd spre soldatul care
doarme*). Dacă am fi singuri, poate
ne-ar fi mai ușor.

NECUNOScutUL: De fapt, riscăm
numai propria noastră viață.

REVOLUȚIONARUL: Nu. Viața noas-
tră ne aparține, dar să nu uităm că
n-o aruncăm în foc numai pe ea.
Aruncăm în foc durerea femeii care
ne iubește, a copilului pe care îl lă-
săm singur, a mamei bătrîne care
rămîne fără ajutor, a prietenului pe
care ar fi trebuit să-l îndrumăm,
să-l îndreptăm... Viața noastră se
încarcă de toate acestea și devine
mai prețioasă. Altfel, am pieri pur
și simplu... Dar condamnarea noas-
tră nedreaptă va transforma durerea
în revoltă. Și revolta îi va izgoni,
mîine, sau peste douăzeci de ani.
Noi nu sîntem decît începutul...

NECUNOScutUL: Mai ai o țigară?
REVOLUȚIONARUL: Una singură.

(*După o ezitare scurtă.*) Haide, ia-o.
NECUNOScutUL: Mi se pare că o-
sîndirea noastră are ceva simbolic:
un soldat, o femeie, eu, dummeata...
din fiecare cîte unul.

REVOLUȚIONARUL: Au fost la ma-
nifestație atîtea femei, atîția soldați,
atîția muncitori... Unii trebuiau să
cadă. Am căzut noi. E foarte simplu.
Înțelegi?

NECUNOScutUL: Da. Cred că da.

REVOLUȚIONARUL: Dacă vrei să
găsești un cuvînt care să spună to-
tul, ar fi bun poate „întimidare“.

PRIMA FEMEIE: Sigur.

REVOLUȚIONARUL: Dacă n-am fi
fost noi azi, ar fi fost alții, cine
știe, mai buni, mai necesari.

**PRIMUL SOLDAT (*care s-a trezit
mai de mult și, așezat pe lavița pe
care a dormit, a ascultat ultima
parte a convorbirii, fără să înțeleagă
totul*):** Pe mine m-au osîndit fiindcă
am vrut pămînt. Se zice că vodă ar
fi făgăduit, dar cine poate să crea-
dă? A mai făgăduit și altădată, și
n-am căpătat nimic. Ai noștri au în-
cercat zadarnic să-l ia cu topoarele
și cu coasele. Acum, cînd aveam
puști, ar fi mers. (*Cu încăpăținare.*)
M-au osîndit fiindcă am vrut pă-
mînt și fiindcă ne-am săturat de
război. Război, război... Mereu.

PRIMA FEMEIE: Voi nu știți ce în-
seamnă să stai în nopțile înghețate
în fața brutăriilor, să te gîndești la
pîinea amestecată cu pleavă, să te
zbați, să te înghesui și să te stri-
vești să o apuci, pentru cei care
acasă așteaptă, și pînă la sfîrșit să
te întorci cu mîinile goale. Nu știți

ce înseamnă să primești o hirtie în care îți se spune că bărbatul ți-a pierit pentru patrie și rege, că ești văduva eroului. Și copiii... N-am mai vrut nopți înghețate, fără pîine și fără gaz, nici bărbați luați de la nevestele și de la copiii lor. De fapt, cred că pentru asta m-au osîndit.

NECUNOSCURUL: Eu am învățat cu greu, pe urmă n-am găsit luni de zile slujbă. Îmi plăcea să scriu poezii, dar nu mi le publica și nu mi le citea nimeni. Ca să-mi apară, ar fi trebuit să scriu în ele altceva decît gîndeam și decît simțeam. Pe urmă, am văzut noroiul tranșeelor, mizeria unora, serbările de binefacere, chefurile altora. Nu, lumea a-ceasta nu era cea bună, nici cea dreaptă, nici cea adevărată. Nici măcar iubirea n-avea loc în ea. Era dreptul, era datoria mea să visez alta, deosebită...

REVOLUȚIONARUL: Tu (*adresîndu-se soldatului*) ai vorbit despre pămînt. Poate ai o casă. Noi locuim într-o cocioabă a atelierelor, patronul ne zvîrlea afară, ne amenda, ne punea să muncim peste puteri. Pîinea era puțină și rară. A venit războiul. Unii au fost trimiși pe front, alții au rămas în ateliere și fabrici. A trebuit să făurim arme, obuze, gloanțe, poate chiar gloanțele de mîine. Anul care a trecut, care trece acum, a fost altfel decît toți ceilalți. Au prins rădăcini nădejtile. Am pregătit trecerea la acțiune...

PRIMUL SOLDAT (*încăpășinat*): Eu am vrut pămînt. De asta m-au osîndit.

PRIMA FEMEIE: Eu, pace. Pe mine de asta m-au osîndit.

REVOLUȚIONARUL: Și eu, noi, toate astea laolaltă, și încă multe, foarte multe altele. Pentru voi și pentru mine. Înțelegeți? De asta v-am chemat, v-am strîns, v-am îndemnat să mergeți înainte; am mers odată cu voi, împreună cu voi.

(*Ușa închisorii s-a deschis. Intră Plutonierul urmat de preotul militar al închisorii.*)

PLUTONIERUL: Ei, mă, gata! Deșteptarea! (*Morocănos, vîzîndu-i*

treji.) Ați vegheat, hai? Veniți încoace, a sosit părintele.

NECUNOSCURUL: Se apropie zorile...

PRIMA FEMEIE: Cîteodată, pe vremea asta erau sute și sute de femei la pîine. Cîteodată, ușile brutăriilor rămîneau închise. Atunci plecam acasă...

PĂRINTELE: Am venit să vă aduc mîngîierea și binecuvîntarea. Pocăiți-vă. Îngerul morții e lîngă voi. Dacă vă pocăiți, Domnul își va revărsa asupra voastră mila și iertarea și binecuvîntarea.

REVOLUȚIONARUL: N-am chemat pe nimeni.

NECUNOSCURUL: Mîngîierea?

PRIMUL SOLDAT: De pocăit, nu mă pocăiesc. Îmi pare rău că n-am putut să fac mai mult. Dar binecuvîntarea nu strică, părinte. (*După ce a primit binecuvîntarea.*) Să tragă drept în inimă, auziți, domnule Plutonier! Drept în inimă să ochească. Să nu ne mai chinuim, că destul ne-am chinuit pe lumea asta, și poate o să ne chinuim și pe cealaltă. Drept la țintă!

REVOLUȚIONARUL: N-avea grijă. Chiar dacă le vor tremura mîinile pe armă, tot au să nimerească. Să mergem. E timpul.

PRIMA FEMEIE (*timidă, întrebîndu-l încetîșor*): Crezi că pot să plîng puțin? Numai puțin. Simt cum îmi năvălesc lacrimile. Aș fi vrut să mai trăiesc. Spune-mi, crezi că pot să plîng puțin?

REVOLUȚIONARUL (*numai ei*): Nu. Nu se poate. Să nu creadă că ne temem, că ne pare rău, că n-am avea curajul s-o luăm de la capăt. Ne-au osîndit, nu fiindcă sînt tari, ci fiindcă li s-a străcurat în suflet spaima de femei ca dumneata și (*către ceilalți*) de soldați ca tine, soldatele, de oameni ca dumneata... Sînt înspăimîntați și singuri. Noi, noi sîntem împreună, nu-i așa?

NECUNOSCURUL: Să mergem.

(*Ies toți, lent. Cel din urmă a rămas Plutonierul, care ezită o clipă în mijlocul sălii de închisoare. Și, în sfîrșit, pleacă și el.*)

CORTINA

Același decor ca în tabloul 1. Unele dintre paturi sînt goale, ca și cum epidemia ar mai fi scăzut din intensitate.

MEDICUL (*însoțit de Sanitarul de serviciu și de Soră, vine din fund. E, ca totdeauna, grăbit*): Ce-i de făcut, oare? Îi merge parcă mai prost ca niciodată. Am început să mă plictisesc de reacțiile astea neașteptate. Dumneata înțelege ceva din toate astea, Soră?

SORA: Eu, domnule doctor?

MEDICUL: Da, da, dumneata. Doar ești fată cu carte și lucrezi de atîta vreme în spital. Cu timpul se cîștigă o experiență care...

SANITARUL: Eu, domnule locotenent, socot că nu face să vă bateți capul... Dacă îi este dat cuiva să moară, apoi tot moare.

MEDICUL: Sanitar, n-ai spirit științific. (*Imitîndu-l ironic.*) Dacă îi este dat să moară, tot moare...

SORA: Unii mor fără să le fie dat.

MEDICUL: Nu (*continuînd*), n-ai deloc spirit științific.

SANITARUL: N-am, domnule locotenent.

MEDICUL: În schimb, dumneata, Soră, ai putea să mergi mai departe... Te-ai gîndit vreodată să faci facultatea? Femei medici sînt puține, după cîte știu. În sfîrșit, cum vei voi... Atunci, e timpul să plec. Sînt așteptat la doamna General, o serată intimă. Pe vremurile astea nu se poate aranja nimic deosebit...

SANITARUL: Adevărat, domnule locotenent, tulburi vremuri... De cînd s-a auzit că a fost răsturnat țarul, și acum în urmă, din toamnă mai ales, s-au tulburat rău de tot vremurile.

MEDICUL (*uitîndu-se dintr-o parte la Soră*): Da, da...

SANITARUL (*cu oarecare chef de vorbă*): Știți, nici la noi nu mai e ce-a fost. I-am auzit eu pe soldați, și pe-aiți și prin oraș. Mulți parcă așteaptă ceva, nu știu ce.

MEDICUL (*din ce în ce mai rezervat*): Așa...

SANITARUL: Am auzit că au fost arestați unii. Îi impușcă miine. Cînd scapătă luna.

SORA (*imperceptibil*): Miine dimineață. Înainte de răsăritul soarelui.

SANITARUL: În zori. Așa e obiceiul, în zori, știți, domnule locotenent. Bine le face! Să se ridice împotriva stăpînirii!...

MEDICUL: Împotriva maiestății sale, a domnilor generali, a domnilor colonei... Foarte rău! Mi se pare că pe unul dintre ei îl cunoșteai și dumneata, Soră?

SORA: Da.

MEDICUL: Pentru el ai ținut să vorbești cu Generalul? Sînt lucruri care te depășesc.

SORA: Erau, așa cum ați spus, lucruri care îl depășeau.

MEDICUL: E greu cînd se întîmplă cuiva pe care, oricum, îl cunoști. Îți este rudă? Cu un necunoscut e altceva. Ei, ce să-i faci, asta este!

SORA: Da. Asta este.

MEDICUL (*recapitulînd, în timp ce-și scoate halatul și se îmbracă*): La 112 camfor, tot așa și la 120. Pericolul e la inimă. Dacă izbutesc să scape din criză, sînt salvați. (*Către Sanitar*) Dacă se întîmplă ceva, să ai grijă să chemi brancardierii. Dumneata, Soră, să te mai odihnești puțin... În sfîrșit, mă duc. Sînt așteptat la doamna General. Bună seara. (*După plecarea doctorului, se scurge o clipă de tăcere.*)

SANITARUL: Faci dumneata injecțiile, sau le fac eu?

SORA: Poți să mă lași pe mine, nu sînt obosită. Dacă se întîmplă ceva, te chem eu...

SANITARUL: Mda, mda, să mă duc, dacă spui. Dacă e ceva...

SORA: Fii fără grijă. Veghez eu...

(*Sora a rămas singură. Aprinde lampa de pe măsută, care arde mai slab, stinge apoi candelabrul care atîrnă de tavan. Cîteva minute se mișcă tăcută, prin fund, printre paturi, dispare. În salon se ridică siluete care prind să vorbească.*)

AL TREILEA BOLNAV: E neobișnuit de bună sora noastră.

AL DOILEA BOLNAV: Cîteodată, dimineața, cînd nu mai putem să dormim, vorbește cu noi.

AL ȘAPTELEA BOLNAV: Și celelalte sînt bune, dar nu ca ea. Altfel.

PRIMUL BOLNAV: Am rugat-o odată și mi-a scris acasă. Eu nu știu să scriu, nevastă-mea nu știe să citească. Se duc și-i citește scrisorile

popa sau nevasta învătătorului. Când o veni răspunsul, o s-o rog să mi-l citească. Tot ea. Seara...

AL ȘAPTELEA BOLNAV: Se spune că nimeni n-a văzut-o vreodată zîmbind.

AL PATRULEA BOLNAV: Poate zîmbește ziua, cînd e lumină și soare.

AL CINCILEA BOLNAV: Poate.

AL ȘAPTELEA BOLNAV: De ce-ar zîmbi? Am auzit că miine, înainte de răsăritul soarelui, îi împușcă iubitul.

AL CINCILEA BOLNAV: Așa se spune. O fi adevărat?

AL ȘAPTELEA BOLNAV: Adevărat.

AL OPTULEA BOLNAV: Era dintre aceia care s-au ridicat împotriva lui vodă și a domnilor generali, a domnilor ofițeri.

AL ȘAPTELEA BOLNAV: Ca la ruși.

AL CINCILEA BOLNAV: Nu ca la ruși, fiindcă aici îi împușcă domniile generali pe ei, și nu ei pe domniile generali. I-o fi judecat Curtea Marțială?

AL ȘASELEA BOLNAV: Curtea Marțială condamnă totdeauna la împușcare, cînd judecă soldați.

AL OPTULEA BOLNAV: Dacă îi împușcă iubitul, de ce-ar zîmbi?

AL ȘASELEA BOLNAV: S-ar cuveni să plîngă.

AL CINCILEA BOLNAV: La noi, doar fetele au iubiți. Scurtă vreme — o vară, două...

AL ȘASELEA BOLNAV: Zău, s-ar cuveni să plîngă...

AL OPTULEA BOLNAV: Și ce-ți pasă ție? Crezi că dacă nu bocește, nu e tot aia?

AL CINCILEA BOLNAV: Poate o să plîngă mai tîrziu.

AL ȘASELEA BOLNAV: Mai tîrziu?

AL ȘAPTELEA BOLNAV: Da. Mai tîrziu. Cînd adormim cu toții...

SORA (venind în prim-plan. Afară se face încet dimineață palidă): Am terminat. Sînt atît de obosită! Miine, altă zi. Noaptea asta a trecut atît de greu, de parcă n-ar mai fi avut capăt. De s-ar sfîrși odată, de n-ar mai fi pe lume zile pe care trebuie să le aștepti fără să vrei. Să adorm și să mă trezesc cînd totul va fi sfîrșit... Sau... Să trăiesc, să aș-

tept... (Ferestrele au prins să se înroșească ușor.) Să trăiesc, să aștept... (Cade pe gînduri. Odată cu zoriile, salonul cu bolnavi se luminează. De undeva, din fund, o veche pendulă, uitată, începe să bată. E șase dimineața. Înainte de răsăritul soarelui. Sora s-a ridicat și ascultă nemișcată. Cînd ultima bătaie s-a stins, începe să plîngă încet, apoi mai tare, și plînsul umple întreaga scenă. Siluetele bolnavilor, venind din fund, s-au apropiat și o înconjoară. Unii dintre bolnavi, care nu pot merge, s-au ridicat în capul oaselor, în paturi.)

AL ȘASELEA BOLNAV: Vedeți? V-am spus eu că o să plîngă?

AL ȘAPTELEA BOLNAV: Și? E dreptul ei.

AL PATRULEA BOLNAV: N-am văzut-o niciodată plîngînd.

AL OPTULEA BOLNAV: Și femeile noastre ar fi făcut la fel.

AL CINCILEA BOLNAV: Să-i spunem ceva.

AL OPTULEA BOLNAV: Da. Să-i spunem. Poate se mai mîngie.

AL ȘASELEA BOLNAV: Nu e mai bine s-o lăsăm în pace? Ce-avem noi cu dînsa?

PRIMUL BOLNAV: Cum așa? Cum, ce-avem noi cu dînsa?

AL DOILEA BOLNAV: Îmi dădea în totdeauna apă atunci cînd nu puteam să mă mișc.

AL TREILEA BOLNAV: Mie îmi scria scrisorile acasă.

AL PATRULEA BOLNAV: Știți? Lucea totdeauna noaptea. E mai obositor, mai greu.

AL ȘAPTELEA BOLNAV: Nu-i era silă să mă spele, sau să mă schimbe, cînd zăceam.

AL CINCILEA BOLNAV: Spunea totdeauna că războiul se va isprăvi și că ne vom întoarce acasă.

AL ȘASELEA BOLNAV: Și s-a isprăvit? Te-ai întors acasă?

AL CINCILEA BOLNAV: Nu. Nu încă. Dar ea ne-o spunea...

PRIMUL BOLNAV: Soră...

AL TREILEA BOLNAV: Soră...

AL ȘAPTELEA BOLNAV: Soră...

PRIMUL BOLNAV: Nu mai plînge, Soră. Ce rost are? Ne pare rău, dar nu trebuie.

AL PATRULEA BOLNAV : Sînt sigur, a murit ușor. Știi, așa cum se întîmplă, nu se chinuie deloc.

AL DOILEA BOLNAV : Și pe urmă, n-a fost singur. E mai greu cînd ești singur. Cînd eram numai eu la postul de observație, mi-era mai frică decît atunci cînd plecam la atac și șuierau, șuierau gloanțele...

AL TREILEA BOLNAV : Nu l-am cunoscut, dar dacă dumneata l-ai iubit, a fost un bărbat adevărat.

PRIMUL BOLNAV : Au fost bărbați adevărați.

AL DOILEA BOLNAV : Am auzit că voiau să nu mai fie boieri, să ni se dea nouă pămîntul.

AL PATRULEA BOLNAV : Să nu mai fie război...

AL ȘASELEA BOLNAV : Se poate asta ? Război o să fie cît lumea.

AL DOILEA BOLNAV : De ce să nu se poată ? Nu te-ai săturat bătîndu-te pentru alții ?

AL PATRULEA BOLNAV : Nu te-ai săturat trăgînd ?

AL ȘAPTELEA BOLNAV (*adresîndu-se Sorei*) : Nu l-am cunoscut, dar n-o să-l uităm niciodată.

AL CINCILEA BOLNAV : Au cerut pentru noi pace și pămînt. Au murit pentru noi N-o să-i uităm niciodată. Nu mai plînge.

(*Treptat, plînsul Sorei a scăzut în intensitate, pînă s-a stins.*)

SORA : Nu plîng. Unde vedeți voi asta ? Sînt doar foarte obosită, atîta tot. Foarte obosită. O să-mi treacă. O să-mi treacă, fără îndoială. (*Ridică fruntea.*) Să trăim, să trăim ! Doamne, dacă aș putea să înțeleg deplin pentru ce a luptat și ce trebuie să fac de acum înainte !

PRIMUL BOLNAV : Ce trebuie să facem de acum înainte...

AL TREILEA BOLNAV : Poate o să te ajutăm noi să înțelegi.

AL CINCILEA BOLNAV : Știi...
(*Sora începe din nou să plîngă încetișor.*)

CORTINA

